

UZ PATVĒRUMA MEKLĒTĀJU ATTIECAS
TIESĪBAS UZ PERSONAS BRĪVĪBU UN DROŠĪBU,
KĀ ARĪ UZ PĀRVIETOŠANĀS BRĪVĪBU

AIZTURĒŠANAI
JĀNOTIEK
SASKAŅĀ
AR LIKUMU

LAIKA ZIŅĀ
NENOTEIKTA
AIZTURĒŠANA IR
PATVAĻĪGA UN
MAKSIMĀLAJAM
AIZTURĒŠANAS
TERMIŅAM IR JĀBŪT
NOTEIKTAM LIKUMĀ

LĒMUMIEM PAR
AIZTURĒŠANU VAI
AIZTURĒŠANAS
PAGARINĀŠANU
JĀBŪT PAKĻAUTIEM
MINIMĀLAJĀM
PROCESUĀLAJĀM
GARANTIJĀM

IR JĀŅEM VĒRĀ PATVĒRUMA
MEKLĒTĀJA ĪPAŠIE APSTĀKĻI
UN VAJADZĪBAS

AIZTURĒŠANAS
APSTĀKĻIEM JĀBŪT
HUMĀNIEM UN
CIENĪPILNIEM

AIZTURĒŠANAI JĀBŪT PAKĻAUTAI
NEATKARĪGAI NOVĒROŠANAI
UN PĀRBAUDĒM

Aizturēšanas vadlīnijas

Vadlīnijas par kritērijiem un standartiem, kas piemērojami
patvēruma meklētāju aizturēšanai un aizturēšanas alternatīvām

UNHCR
The UN
Refugee Agency

AIZTURĒŠANA
NEVAR BŪT
DISKRIMINĒJOŠA

AIZTURĒŠANA NEVAR BŪT PATVAĻĪGA, UN
IKVIENAM LĒMUMAM PAR AIZTURĒŠANU JĀBŪT
PAMATOTAM AR INDIVIDĀ SPECIFISKO APSTĀKĻU
IZVĒRTĒŠANU SASKAŅĀ AR SEKOJOŠO

TIESĪBAS MEKLĒT
PATVĒRUMU IR
JĀRESPEKTĒ

UNHCR

United Nations High Commissioner for Refugees
Haut Commissariat des Nations Unies pour les réfugiés

ANO Augstais komisārs Bēgļu jautājumos (United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)) izdod *Vadlīnijas par kritērijiem un standartiem, kas piemērojami patvēruma meklētāju aizturēšanai un aizturēšanas alternatīvām* saskaņā ar savu mandātu, kas noteikts ANO Augstā komisāra Bēgļu jautājumos biroja statūtos un 1951.gada *Konvencijas par bēgļa statusu* 35.pantā un šīs konvencijas 1967.gada protokola II.pantā. Šīs vadlīnijas aizstāj UNHCR 1999.gada februāra *Vadlīnijas par kritērijiem un standartiem, kas piemērojami patvēruma meklētāju aizturēšanai*.

Šīs vadlīnijas ir izstrādātas, lai sniegtu ieteikumus valdībām, parlamentāriešiem, juristiem, lēmumu pieņēmējiem, ieskaitot tiesnešus, kā arī citām starptautiskām un nacionālām institūcijām, kuru darbs ir saistīts ar aizturēšanu un patvēruma lietām, tai skaitā nevalstiskajām organizācijām, nacionālajām cilvēktiesību institūcijām un UNHCR darbiniekiem.

Vadlīnijas ir pieejamas elektroniski šeit:
<http://www.unhcr.org/refworld/docid/503489533b8.html>

© UNHCR 2012
Tulkojums latviešu valodā: Latvijas Cilvēktiesību centrs

Layout & Design: BakOS DESIGN

Satura rādītājs

Ievads	6
Darbības joma	8
Terminoloģija	9
Vadlīnijas	9
1.Vadlīnija: Tiesības meklēt patvērumu ir jārespektē	12
2.Vadlīnija: Uz patvēruma meklētāju attiecas tiesības uz personas brīvību un drošību, kā arī uz pārvietošanās brīvību.....	13
3.Vadlīnija: Aizturēšanai jānotiek saskaņā ar likumu	14
4.Vadlīnija: Aizturēšana nevar būt patvaļīga, un ikvienam lēmumam par aizturēšanu jābūt pamatotam ar indivīda specifiskajiem apstākļiem	15
4.1 Vadlīnija: Aizturēšana ir izņēmuma līdzeklis un tas var tikt pamatots tikai ar leģitīmu mērķi	16
4.1.1. Lai aizsargātu sabiedrisko kārtību	16
4.1.2. Lai aizsargātu sabiedrības veselību.....	18
4.1.3. Lai aizsargātu nacionālo drošību.....	19
4.1.4. Mērķi, kas neattiecas uz aizturēšanu.....	19
4.2 Vadlīnija: Aizturēšana var tikt piemērota vienīgi tad, kad tā atzīstama par nepieciešamu, saprātīgu pie pastāvošajiem apstākļiem un proporcionālu leģitīmam mērķim	21
4.3 Vadlīnija: Ir jāapsver aizturēšanas alternatīvas	22
5.Vadlīnija: Aizturēšana nevar būt diskriminējoša	26

6.Vadlīnija: Laika ziņā nenoteikta aizturēšana ir patvaļīga un maksimālajam aizturēšanas termiņam ir jābūt noteiktam likumā	27
7.Vadlīnija: Lēmumiem par aizturēšanu vai aizturēšanas pagarināšanu jābūt pakļautiem minimālajām procesuālajām garantijām	28
8.Vadlīnija: Aizturēšanas apstākļiem jābūt humāniem un cieņpilniem	31
9.Vadlīnija: Ir jāņem vērā patvēruma meklētāja īpašie apstākļi un vajadzības	35
9.1 Vadlīnija: Traumas vai spīdzināšanas upuri.....	35
9.2 Vadlīnija: Bērni	36
9.3 Vadlīnija: Sievietes	39
9.4 Vadlīnija: Esošie vai potenciālie nelikumīgas cilvēku pārvietošanas upuri	40
9.5 Vadlīnija: Patvēruma meklētāji ar invaliditāti.....	40
9.6 Vadlīnija: Gados vecākie patvēruma meklētāji	41
9.7 Vadlīnija: Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas vai interseksuāļi kā patvēruma meklētāji.....	41
10.Vadlīnija: Aizturēšanai jābūt pakļautai neatkarīgai novērošanai un pārbaudēm	42
A Pielikums: Aizturēšanas alternatīvas	43
Atsauces.....	48
Useful links.....	62

Ievads

1. Tiesības uz personas brīvību un drošību ir cilvēka pamattiesības, kuras ir nostiprinātas ar starptautisku patvaļīgas aizturēšanas aizliegumu un ar kurām ir cieši saistītas tiesības uz brīvu pārvietošanos. Atzīstot virkni pastāvošo izaicinājumu, ar ko saskaras nacionālās patvēruma sistēmas un kurus izraisa nelegālā migrācija, tāpat atzīstot valstu tiesības kontrolēt ārzemnieku iekļūšanu un uzturēšanos to teritorijā, kurām jābūt saskaņotām ar bēgļu tiesību un cilvēktiesību standartiem,¹ šīs Vadlīnijas atspoguļo pašreiz pastāvošās starptautiskās tiesības saistībā ar patvēruma meklētāju aizturēšanu un ir paredzētas kā ieteikumi:
 - (a) Valdībām, to veiktajā patvēruma un migrāciju politikas, kas ietver aizturēšanas elementu, izstrādē un ieviešanā; un
 - (b) Lēmumu pieņēmējiem, ieskaitot tiesnešus, izvērtējot aizturēšanas nepieciešamību katrā individuālā gadījumā.
2. Ņemot vērā problēmas, kuras tā rada un atbilstoši starptautiskajiem bēgļu tiesību un cilvēktiesību standartiem, no patvēruma meklētāju aizturēšanas būtu jāizvairās un tai jābūt piemērotai kā galējam līdzeklim. Tā kā patvēruma meklēšana nav pretlikumīga darbība, ikvienam brīvības ierobežojumam attiecībā pret personām, kas izmanto šīs tiesības, jābūt paredzētam likumā, precīzi ierobežotam un pakļautam ātrai pārskatīšanai. Aizturēšanu var piemērot vienīgi tad, ja tā atbilst leģitīmam mērķim un katrā individuālā gadījumā ir atzīta par nepieciešamu un proporcionālu. Tiesību meklēt patvērumu respektēšana ietver atvērtu un cilvēcīgu uzņemšanas apstākļu izveidošanu patvēruma meklētājiem, ieskaitot attieksmi, kas ir droša, cieņpilna un atbilst cilvēktiesībām.²

3. Līdztekus aizturēšanas institūtam pastāv vairāki citi veidi, kā valdības var risināt nelegālās migrācijas jautājumus un kuros ņemtas vērā gan valdību intereses, gan iesaistītā indivīda specifiskie apstākļi.³ Patiesībā nepastāv pierādījumi, ka aizturēšanai ir jebkāda preventīva ietekme uz nelegālo migrāciju.⁴ Neskatoties uz jebkādu šādu ietekmi, aizturēšanas politika, kas vērsta uz prevenciju, vispārīgi ir pretrunā ar starptautiskajām cilvēktiesību normām, jo nav pamatota ar aizturēšanas nepieciešamības individuālu izvērtējumu. Papildus cilvēktiesību standartu nodrošināšanai, valdības tiek mudinātas izskatīt savu aizturēšanas politiku un praksi jaunāko pētījumu par aizturēšanas alternatīvām (dažas no kurām ir norādītas šajās Vadlīnijās) gaismā. UNHCR ir gatavs palīdzēt valdībām izstrādāt aizturēšanas alternatīvu programmas.

Darbības joma

4. Šis Vadlīnijas atspoguļo pastāvošās starptautiskās tiesības saistībā ar patvēruma meklētāju un citu personu, kuras meklē starptautisko aizsardzību, aizturēšanu (kas pamatojas uz imigrāciju). Tāpat tās piemērojamas bēgļiem un citām personām, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, ja tās izņēmuma kārtā ir aizturētas saistībā ar imigrācijas aspektiem. Tās attiecas arī uz bezvalstniekiem, kuri meklē patvērumu, bet tās tieši neregulē situācijas attiecībā uz bezvalstniekiem, kuri nemeklē patvērumu,⁵ personām, kurām nav nepieciešama starptautiskā aizsardzība⁶ vai citiem migrantiem, tomēr daudzi no Vadlīnijās minētajiem standartiem var attiekties uz tiem *mutatis mutandis*. Īpaši tas attiecas uz bezvalstniekiem, kuri nav bēgļi migrācijas kontekstā un kuri saskaras ar augstu patvaļīgas aizturēšanas risku. Vadlīnijas neattiecas uz patvēruma meklētājiem vai bēgļiem, kuri ir atrodas ieslodzījumā saistībā ar noziedzīgiem nodarījumiem.

Terminoloģija

AIZTURĒŠANA

5. Šajās Vadlīnijās „aizturēšana” nozīmē brīvības atņemšanu vai ieslodzīšanu noteiktā slēgtā vietā, kuru patvēruma meklētājam nav atļauts brīvi pamest, ieskaitot, bet neaprobežojoties tikai ar, cietumus vai pēc tpaša pasūtījuma celtus, slēgtus uzņemšanas vai izmitināšanas centrus vai ēkas.
6. Aizturēšanas vieta var atrasties publiskas personas vai privāta līgumslēdzēja pārvaldībā; ieslodzījumu var noteikt administratīvā vai tiesas procesā vai arī persona var tikt ieslodzīta ar vai bez „tiesiska” pilnvarojuma.⁸ Aizturēšana vai pilns ieslodzījums ir galējais punkts uz brīvības atņemšanas līknes (skat.1.attēlu). Arī citi pārvietošanās ierobežojumi saistībā ar imigrāciju ir pakļauti starptautiskajiem standartiem. Atšķirības starp brīvības atņemšanu (aizturēšanu) un mazākiem pārvietošanās ierobežojumiem ir vērtējama ar „smaguma pakāpi vai intensitāti un ne ar tās dabu vai būtību”.⁹ Lai arī šīs Vadlīnijas koncentrējas uz aizturēšanu (vai pilnīgu ieslodzījumu), tās daļēji ir vērstas arī uz līdzekļiem, kas neietver pilnīgu ieslodzījumu.
7. Aizturēšana var tikt īstenota dažādās vietās, tai skaitā uz zemes un jūras robežām, lidostu „starptautiskajās zonās”,¹⁰ uz salām,¹¹ uz kuģiem,¹² kā arī slēgtās bēgļu nometnēs, pašas personas mājās (mājas arests) un pat ekstrateritoriāli.¹³ Neskatoties uz to, kā nosaukta noteiktā vieta, būtiski ir tas, vai patvēruma meklētājam ir atņemta viņa/-as brīvība *de facto* un vai šī brīvības atņemšana ir atbilstoša starptautiskajām tiesībām.

1.attēls⁷

AIZTURĒŠANAS ALTERNATĪVAS

8. „Aizturēšanas alternatīvas” nav juridisks termins, tomēr šajās Vadlīnijās tas ir lietots kā saīsinājums atsaucei uz jebkādiem tiesību aktiem, politiku vai praksi, kas atļauj patvēruma meklētājam uzturēties sabiedrībā, turklāt šī uzturēšanās ir pakļauta vairākiem noteikumiem vai pārvietošanās brīvības ierobežojumiem. Tā kā vairākas aizturēšanas alternatīvas ietver dažādus pārvietošanās vai brīvības ierobežojumus (un dažas var tikt klasificētas kā aizturēšanas formas), tās arī ir pakļautas cilvēktiesību standartiem (skat. 2.attēlu).

PATVĒRUMA MEKLĒTĀJS

9. Termins „patvēruma meklētājs” šajās Vadlīnijās apzīmē personu, kura lūdz tai piešķirt bēgļa statusu un kurš atbilst 1951.gada *Konvencijas par bēgļa statusu* 35.pantā un šīs konvencijas 1967.gada protokolā (turpmāk – 1951.gada Konvencija)¹⁴ ietvertajai „bēgļa” definīcijai, vai jebkuram reģionālam bēgļu tiesību instrumentam,¹⁵ kā arī citas personas, kuras meklē papildu, alternatīvas vai īslaicīgas aizsardzības formas.¹⁶ Vadlīnijas aptver individuus, kuru lūgumi tiek izskatīti statusa noteikšanas procedūrās, kā arī pieņemšanas izskatīšanai, iepriekšējās (pre-skrīninga) un līdzīgās procedūrās. Tās attiecas arī uz tiem indivīdiem, kuri izmanto savas tiesības uz lēmuma par starptautisko aizsardzību lūguma pārskatīšanu tiesu instancē.

BEZVALSTNIKS

10. Termins „bezvalstnieks” starptautiskajās tiesībās tiek skaidrots kā persona „kurai nav nevienas valsts piederības saskaņā ar spēkā esošajiem valstu likumiem”.¹⁷ Bezvalstnieks, kurš ir patvēruma meklētājs, apzīmē bezvalstnieku, kurš vēlas iegūt bēgļa statusu saskaņā ar 1951.gada Konvenciju¹⁸ vai arī kādu citu starptautiskās aizsardzības veidu.

UNHCR Detention Guidelines

1.VADLĪNIJA	Tiesības meklēt patvērumu ir jārespektē		
2.VADLĪNIJA	Uz patvēruma meklētāju attiecas tiesības uz personas brīvību un drošību, kā arī uz pārvietošanās brīvību		
3.VADLĪNIJA	Aizturēšanai jānotiek saskaņā ar likumu		
4.VADLĪNIJA	Aizturēšana nevar būt patvaļīga, un ikvienam lēmumam par aizturēšanu jābūt pamatotam ar indivīda specifisko apstākļu izvērtēšanu saskaņā ar sekojošo		
	4.1 VADLĪNIJA Aizturēšana ir izņēmuma līdzeklis un tas var tikt pamatots tikai ar leģitīmu mērķi	4.2 VADLĪNIJA Aizturēšana var tikt piemērota, kad tā atzīstama par nepieciešamu, saprātīgu pie pastāvošajiem apstākļiem un proporcionālu leģitīmam mērķim	4.3 VADLĪNIJA Ir jāapsver aizturēšanas alternatīvas
5.VADLĪNIJA	Aizturēšana nevar būt diskriminējoša		
6.VADLĪNIJA	Laika ziņā nenoteikta aizturēšana ir patvaļīga un maksimālajam aizturēšanas termiņam ir jābūt noteiktam likumā		
7.VADLĪNIJA	Lēmumiem par aizturēšanu vai aizturēšanas pagarināšanu jābūt pakļautiem minimālajām procesuālajām garantijām		
8.VADLĪNIJA	Aizturēšanas apstākļiem jābūt humāniem un cieņpilniem		
9.VADLĪNIJA	Ir jāņem vērā patvēruma meklētāja īpašie apstākļi un vajadzības		
10.VADLĪNIJA	Aizturēšanai jābūt pakļautai neatkarīgai novērošanai un pārbaudēm		

1.VADLĪNIJA

Tiesības meklēt patvērumu ir jārespektē

11. Ikvienai personai ir tiesības meklēt un izmantot patvērumu citās valstīs no vajāšanas, nopietniem cilvēktiesību pārkāpumiem un cita nopietna kaitējuma. Patvēruma meklēšana tādējādi nav pretlikumīga darbība.¹⁹ Turklāt 1951.gada Konvencija paredz, ka patvēruma meklētājus nedrīkst sodīt par to nelikumīgu iekļūšanu valsts teritorijā vai uzturēšanos tajā, ievērojot, ka viņi nekavējoties stādās priekšā valsts iestādēm un uzrāda pamatotus iemeslus tam, kādēļ viņi ieradušies vai atrodas šajā valstī nelegāli.²⁰ Izmantojot savas tiesības meklēt patvērumu, patvēruma meklētāji bieži ir spiesti ierasties pie valsts robežas vai iekļūt tajā bez iepriekšējas atļaujas. Tādējādi patvēruma meklētāju stāvoklis ir pilnīgi atšķirīgs no migrantiem, jo viņu situācija var traucēt tiem izpildīt tiesiskās prasības iekļūt valsts teritorijā legāli. Saistībā ar bailēm no vajāšanas vai dēļ citiem steidzamiem iemesliem savas mītnes zemes pamešanai, viņi, piemēram, var nebūt spējīgi iegūt nepieciešamo dokumentāciju pirms savas bēgšanas. Šie faktori, kā arī fakts, ka patvēruma meklētāji bieži ir pārdzīvojuši traumatiskus notikumus, ir jāņem vērā, nosakot jebkādus ierobežojumus viņu pārvietošanās brīvībai, kuri pamatoti ar nelegālu iekļūšanu vai atrašanos valstī.

2.VADLĪNIJA

Uz patvēruma meklētāju attiecas tiesības uz personas brīvību un drošību, kā arī uz pārvietošanās brīvību

12. Personas pamattiesības uz brīvību un drošību²¹ un pārvietošanās brīvību²² ir nostiprinātas visos svarīgākajos starptautiskajos un reģionālajos cilvēktiesību instrumentos, kā arī tās ir būtiski elementi tiesiskai sistēmai, kas ir balstīta uz likuma varu. Augstā komisāra programmas izpildkomiteja (*The Executive Committee of the High Commissioner's Programme*) patvēruma meklētāju aizturēšanas jautājumus ir skatījusi vairākkārt.²³ Šīs tiesības ir attiecināmas uz visiem cilvēkiem, neatkarīgi no viņu imigrācijas, bēgļa, patvēruma meklētāja vai cita statusa.²⁴
13. 1951.gada Konvencijas 31.pants īpaši paredz bēgļu (un patvēruma meklētāju), kuri ieradušies vai atrodas valstī nelegāli, nesodīšanu, ja tie bez kavēšanās pieteikušies valsts varas iestādēs, uzrādot pamatotus iemeslus tam, kādēļ viņi ieradušies vai atrodas šajā valstī nelegāli. Pants arī paredz, ka šo bēgļu (vai patvēruma meklētāju) pārvietošanās netiek ierobežota vairāk, nekā tas ir nepieciešams, un šie ierobežojumi var tikt piemēroti tikai tik ilgi, kamēr tiek noņemti viņu statuss šajā valstī vai kamēr viņi netiek uzņemti citā valstī.²⁵ 1951. gada Konvencijas 2.pants paredz bēgļu, kas likumīgi atrodas valsts teritorijā, pārvietošanās brīvību un dzīvesvietas brīvu izvēli.²⁶ Lai patvēruma meklētāji gūtu labumu no šīs normas, ir uzskatāms, ka viņi valsts teritorijā atrodas likumīgi.²⁷
14. Visas šīs tiesības – tiesības meklēt patvērumu, nesodīšana par nelikumīgu iekļūšanu un atrašanos valstī, tiesības uz brīvību un drošību, un pārvietošanās brīvība – kopā ņemot, nozīmē, ka patvēruma meklētāju aizturēšanai jābūt tikai galējam līdzeklim, brīvībai pastāvot kā normas vērtībai.

3.VADLĪNIJA

Aizturēšanai jānotiek saskaņā ar likumu

15. Katrai aizturēšanai vai brīvības atņemšanai jānotiek saskaņā ar nacionālajām tiesībām.²⁸ Ikvienas brīvības atņemšana, kas nav saskaņā ar nacionālajām tiesībām, ir prettiesiska gan atbilstoši nacionālajām, gan starptautiskajām tiesībām. Tajā pašā laikā, lai arī nacionālās tiesības ir primārās, nosakot aizturēšanas tiesiskumu, tās „ne vienmēr ir izšķirošais elements, novērtējot brīvības atņemšanas pamatojumu.”²⁹ Īpašs nosacījums, kuru ir jāizvērtē, ir pamatnolūks novērst personas brīvības patvaļīgu atņemšanu.³⁰
16. Normatīvajiem aktiem, kas regulē aizturēšanu, jāatbilst tiesiskās paļāvības principam. Tas, *inter alia*, paredz, ka normatīvie akti un tajos tiesiski paredzētās sekas ir paredzami un prognozējami.³¹ Piemēram, norma, kas pieļauj aizturēšanu, nedrīkst būt ar atpakaļvērstu spēku.³² Izsmeloši noteikti aizturēšanas pamati nacionālajos normatīvajos aktos atbilst tiesiskās paļāvības nosacījumam.³³
17. Nepietiekamas garantijas normatīvajos aktos, kas aizsargātu pret patvaļīgu aizturēšanu, kā, piemēram, aizturēšanas maksimālā termiņa neesamība vai pieejas trūkums līdzekļiem, ar kuru palīdzību apstrīdēt aizturēšanu, var tāpat raisīt šaubas par ikvienas aizturēšanas tiesisko spēkā esamību.³⁴

4.VADLĪNIJA

Aizturēšana nevar būt patvaļīga, un ikvienam lēmumam par aizturēšanu jābūt pamatotam ar indivīda specifiskajiem apstākļiem

18. Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām aizturēšana saistībā ar migrāciju nav aizliegta, un tāpat personas tiesības uz brīvību nav absolūtas.³⁵ Tomēr starptautiskās tiesības paredz nozīmīgas garantijas pret *prettiesisku* (sk. 3. Vadlīniju) un *patvaļīgu* aizturēšanu. „Patvaļība” ir tulkojama plaši, iekļaujot tajā ne tikai prettiesiskumu, bet arī nepiemērotības, netaisnības un paredzamības trūkuma elementus.³⁶ Lai pasargātu no patvaļības, ikvienai aizturēšanai ir jābūt nepieciešamai individuālā lietā, saprātīgai, ņemot vērā visus apstākļus un proporcionālai leģitīmajam mērķim (sk. 4.1. un 4.2. Vadlīnijas).³⁷ Turklāt aizturēšanu var padarīt patvaļīgu arī tas, ja netiek izvērtēta iespēja piemērot mazāk smagus vai ierobežojošus līdzekļus (4.3. Vadlīnija).
19. Ņemot vērā, ka tiek skartas pamattiesības, aizturēšanas lēmumiem ir jābūt balstītiem uz detalizētu un individualizētu aizturēšanas nepieciešamības novērtējumu saskaņā ar leģitīmo mērķi. Piemēroti pārbaudes vai novērtēšanas instrumenti šajā sakarā var sniegt vadlīnijas lēmumu pieņemējiem, ņemot vērā attiecīgās kategorijas patvēruma meklētāja specifiskos apstākļus vai vajadzības (sk. 9. Vadlīniju). Faktori, kuri sniedz vadlīnijas šādu lēmumu pieņemšanai var ietvert patvēruma procedūras stadiju, iecerēto galamērķi, ģimeni un/vai saites ar sabiedrību, pagātnes uzvedību un raksturu, bēgšanas risku vai vēlmes un izpratnes izrādīšanu par nepieciešamību pakļauties likumam.
20. Attiecībā uz aizturēšanas alternatīvām (4.3. Vadlīnija un A pielikums), ieviešanas sabiedrībā pakāpei un piemērotībai ir jālīdzsvaro indivīda intereses ar riskiem, kas var rasties sabiedrībai. Indivīda un/vai viņa/-as ģimenes pieskaņo-

šanai atbilstoši sabiedrībai jābūt arī kā daļai no ikviena novērtējuma, tai skaitā vērtējot atbalsta pakalpojumu nepieciešamību un pieejamību. Obligāta vai automātiska aizturēšana ir patvaļīga, jo tā nav pamatota ar aizturēšanas nepieciešamības izvērtējumu katrā individuālā gadījumā.³⁸

4.1.VADLĪNIJA

Aizturēšana ir izņēmuma līdzeklis un tas var tikt pamatots tikai ar leģitīmu mērķi

21. Aizturēšana var tikt piemērota tikai izņēmuma kārtā, lai sasniegtu leģitīmu mērķi. Bez šāda mērķa aizturēšana tiks uzskatīta par patvaļīgu pat ja iekļūšana valsts teritorijā bijusi nelikumīga.³⁹ Aizturēšanas mērķiem jābūt skaidri definētiem normatīvajos aktos (sk. 3. Vadlīniju).⁴⁰ Saistībā ar patvēruma meklētāju aizturēšanu, pastāv trīs mērķi atbilstoši kuriem aizturēšana var būt nepieciešama individuālā lietā un kuri vispārīgi ir saskaņā ar starptautiskajām tiesībām: sabiedriskā kārtība, sabiedrības veselība un nacionālā drošība.

4.1.1. Lai aizsargātu sabiedrisko kārtību

Bēgšanas novēršanai un/vai lietās par varbūtēju sadarbības trūkumu

22. Ja pastāv pārliecinošs pamatojums, ka konkrēts patvēruma meklētājs varētu aizbēgt vai citādi atteikties sadarboties ar valsts iestādēm, individuālā gadījumā aizturēšana var būt nepieciešama.⁴¹ Faktori, kas ir jāīdzsvaro šādas aizturēšanas vispārējā novērtēšanā var ietvert, piemēram, sadarbības vai tās trūkuma vēsturi, atbrīvošanas vai galvojuma nosacījumu ievērošanu vai neievērošanu, saikni ar ģimeni vai sabiedrību vai citiem atbalsta tīkliem patvēruma valstī, vēlēšanās vai atteikšanās sniegt informāciju par patvēruma lūguma pamatjautājumiem, vai ja prasība ir uzskatāma par acīmredzami nepamatotu vai ļaunprātīgu.⁴² Ir jāpastāv piemērotām pārbaudes un novērtēšanas metodēm, lai nodrošinātu, ka personas kuras ir *bona fide* patvēruma meklētājas, netiktu nepamatoti aizturētas.⁴³

Saistībā ar paātrinātajām procedūrām acīmredzami nepamatotu vai ļaunprātīgu lūgumu gadījumos

23. Aizturēšanai, kas saistīta ar paātrinātajām procedūrām acīmredzami nepamatotu vai ļaunprātīgu lūgumu gadījumos, jābūt regulētai normatīvajos aktos un, kā to nosaka proporcionalitātes apsvērumi, tai jāizsver dažādās lietās iesaistītās intereses.⁴⁴ Ikvienai aizturēšanai saistībā ar paātrinātajām procedūrām jātiek piemērotai vienīgi lietās, kas ir atzītas par „acīmredzami nepamatotām” vai „ļaunprātīgām”,⁴⁵ savukārt personām, kuras ir aizturētas, ir tiesības uz garantijām, kas noteiktas šajās Vadlīnijās.

Sākotnējai identitātes un/vai drošības pārbaudei

24. Minimāli aizturēšanas termiņi var tikt pieļauti, lai veiktu sākotnējās identitātes vai drošības pārbaudes lietās, kur identitāte ir neskaidra vai apstrīdama, vai kur pastāv drošības riski.⁴⁶ Vienlaikus aizturēšana var ilgt tikai tik ilgi, kamēr pieliktas saprātīgas pūles, lai noskaidrotu identitāti vai veiktu drošības pārbaudes, un tai jāiekļaujas noteiktos termiņos, kas paredzēti likumā (sk. zemāk).
25. Apzinoties, ka patvēruma meklētājiem bieži ir attaisnojami iemesli nelikumīgai iekļūšanai valstī vai nelikumīgai pārvietošanās,⁴⁷ ietverot ceļošanu bez identitāti apliecinošiem dokumentiem, ir svarīgi nodrošināt, lai valstu imigrācijas normas neuzliek nereālas prasības attiecībā uz identitāti apliecināšanu, kurus patvēruma meklētāji varētu iesniegt, kvantitāti un kvalitāti. Tāpat dokumentācijas neesamības gadījumā, identitāte var tikt noskaidrota, izmantojot arī cita veida informāciju. Nespēja uzrādīt dokumentāciju nedrīkst automātiski tikt interpretēta kā nevēlēšanās sadarboties vai izraisīt nelabvēlīgu drošības novērtējumu. Patvēruma meklētāji, kuri ierodas bez dokumentācijas tādēļ, ka savā mītnes valstī nespēj to iegūt, nevar tikt aizturēti vienīgi pamatojoties uz šo iemeslu. Tā vietā ir jāizvērtē, vai patvēruma meklētājam ir ticams izskaidrojums dokumentācijas neesamībai vai tās iznīcināšanai vai viltotu dokumentu esamībai, vai viņam/viņai bija nodoms maldināt valsts iestādes, vai arī viņš/viņa atsakās sadarboties identitātes noskaidrošanas procesā.

26. Attiecībā uz aizturēšanu, kas notiek pamatojoties uz identitātes noskaidrošanu, ir jābūt noteiktiem stingriem termiņiem, jo dokumentācijas trūkums var novest pie, un tas ir viens no tās galvenajiem cēloņiem, nenoteiktas vai ielgušas aizturēšanas.
27. Lai arī pavalstniecība parasti ir daļa no personas identitātes, tai ir sarežģīta novērtēšana un, ciktāl tas attiecas uz bezvalstniekiem patvēruma meklētājiem, tā ir jāveic ar piemērotas procedūras palīdzību.⁴⁸

Lai saistībā ar sākotnējo interviju fiksētu elementus, uz kuriem ir pamatots starptautiskās aizsardzības lūgums un kuri nevarētu tikt iegūti, ja persona netiktu aizturēta

28. Ir pieļaujams aizturēt patvēruma meklētāju uz ierobežotu sākotnējo laika periodu, lai, saistībā ar sākotnējo interviju, fiksētu viņa/-as starptautiskās aizsardzības lūguma elementus.⁴⁹ Tomēr šāda aizturēšana var būt pamatota tikai tad, ja informāciju nevarētu iegūt, personu neaizturot. Tas ietvertu būtisku datu iegūšanu no patvēruma meklētāja par to, kādēļ viņš/-a meklē patvērumu, bet kas neizvērstos par interviju visu lūguma faktu noskaidrošanai. Šis izņēmums no vispārējā principa, ka patvēruma meklētāju aizturēšana ir galējais līdzeklis, nevar kalpot par pamatu aizturēšanas attaisnojumam uz visu statusa noteikšanas procedūras laiku, vai uz nenoteiktu laika periodu.

4.1.2. Lai aizsargātu sabiedrības veselību

29. Veselības pārbaudes veikšana konkrētam patvēruma meklētājam var būt par leģitīmu mērķi viņa ieslodzījumam, ja individuālā lietā tas ir attaisnojami vai, alternatīvi, kā preventīvu līdzekli īpašu slimību, kuras var iegūt saskarsmes laikā, vai epidēmiju, gadījumos. Saistībā ar imigrāciju šādas veselības pārbaudes var tikt veiktas pie iekļūšanas valsts teritorijā vai, cik ātri vien iespējams, pēc tam. Katra ieslodzījuma pagarināšana vai pārvietošanās ierobežošana šajā sakarā var tikt īstenota tikai tad, ja tā ir pamatojama ar ārstēšanos, kuru nozīmējis kvalificēts medicīniskais personāls, un šajos apstākļos, tikai līdz ārstēšanās pabeigšanai. Šāds ieslodzījums var tikt īstenots atbilstošās telpās, kā, piemēram, klīnikās, slimnīcās vai īpaši nozīmētos medicīniskos centros lidostās/uz robežām. Pēc pirmatnējās veselības pārbaudes, balstoties uz personas veselības stāvokli, turpmāku ieslodzījumu var nozīmēt tikai kvalificēts medicīniskais personāls, kurš pakļauts tiesas uzraudzībai.

4.1.3. Lai aizsargātu nacionālo drošību

30. Valstīm var būt nepieciešamība aizturēt konkrētu individu, kas rada draudus nacionālajai drošībai.⁵⁰ Lai arī nacionālās drošības draudu saturs noteikšana primāri pieder valstij, pielietotajiem līdzekļiem (kā, piemēram, aizturēšanai) jāatbilst tiem standartiem, kas minēti šajās Vadlīnijās, it īpaši tam, lai aizturēšana ir nepieciešama, proporcionāla draudiem, nediskriminējoša un pakļauta tiesas uzraudzībai.⁵¹

4.1.4. Mērķi, kas neattaisno aizturēšanu

31. Aizturēšana, kuras pamatā nav leģitīmu mērķu, ir atzīstama par patvaļīgu.⁵² Turpmāk tekstā ir minēti daži piemēri.

Aizturēšana kā sods par nelikumīgu iekļūšanu valsts teritorijā un/vai kā līdzeklis, lai atturētu personas meklēt patvērumu

32. Kā norādīts 1. un 2. Vadlīnijās, personas aizturēšana tikai tāpēc, ka tā meklē patvērumu, nav tiesiska saskaņā ar starptautiskajām tiesībām.⁵³ Patvēruma meklētāja nelikumīga iekļūšana vai atrašanās valsts teritorijā nedod tiesības valstij personu automātiski aizturēt vai kā savādāk ierobežot personas pārvietošanās brīvību. Aizturēšana, kas tiek piemērota, lai atbaidītu citus patvēruma meklētājus vai lai atrunātu tos, kas jau lūguši patvērumu, ir pretrunā ar starptautiskajām normām. Tāpat aizturēšana nav pieļaujama kā sodošs (piemēram, krimināls) līdzeklis vai kā disciplinārsankcija par nelikumīgu iekļūšanu vai atrašanos valsts teritorijā.⁵⁴ Tā ne tikai būs uzskatāma par sodu saskaņā ar 1951. gada Konvencijas 31.pantu, bet var kopumā sasniegt kolektīvo sodīšanu, kas ir starptautisko cilvēktiesību pārkāpums.⁵⁵

Patvēruma meklētāju aizturēšana saistībā ar izraidīšanu

33. Pastāv vispārējs noteikums, ka nav tiesiski aizturēt patvēruma meklētāju, pamatojoties uz izraidīšanas nepieciešamību, kamēr norisinās patvēruma procedūra, jo viņi nav izraidāmi, kamēr ir pieņemts galalēmums viņu lietā. Pamatojoties uz izraidīšanu, personu var aizturēt vienīgi pēc tam, kad viņas patvēruma lūgums ir pilnīgi izskatīts un noraidīts.⁵⁶ Tomēr, ja pastāv pamats uzskatīt, ka konkrēts patvēruma meklētājs ir iesniedzis pārsūdzību vai patvēruma pieteikumu vienīgi tādēļ, lai novilcinātu un aizkavētu viņa izraidīšanas vai deportācijas lēmumu, kura izpilde nozīmētu viņa izvešanu no valsts, valsts iestādes, lai novērstu viņa/-as bēgšanu, kamēr pieteikums tiek izskatīts, var apsvērt aizturēšanas piemērošanu, nosakot tās nepieciešamību un proporcionalitāti individuālajā gadījumā.

4.2. VADLĪNIJA:

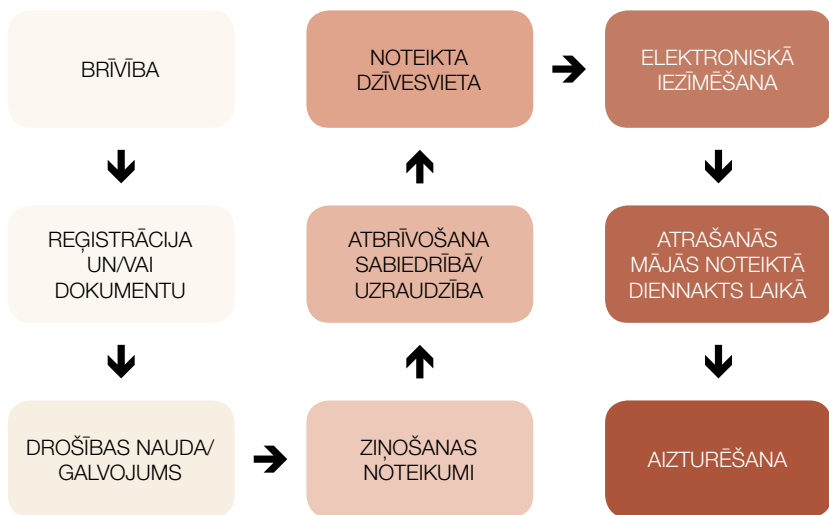
Aizturēšana var tikt piemērota vienīgi tad, kad tā atzīstama par nepieciešamu, saprātīgu pie pastāvošajiem apstākļiem un proporcionālu leģitīmam mērķim

34. Aizturēšanas nepieciešamība, saprātīgums un proporcionalitāte ir nosakāma katrā individuālā gadījumā, gan sākotnēji, gan arī laikam ritot (sk. 6. Vadlīniju). Nepieciešamība aizturēt individu ir jāizvērtē aizturēšanas mērķa gaismā (sk. 4.1.Vadlīniju), kā arī izvērtējot šīs aizturēšanas vispārējais saprātīgums pie pastāvošajiem apstākļiem, kas ietver jebkādu īpašu vajadzību vai apstākļu izvērtēšanu indivīda lietā (sk. 9. Vadlīniju). Proporcionalitātes vispārējais princips pieprasa, lai tiek noteikts līdzsvars starp tiesību uz personas brīvību un drošību, kā arī uz pārvietošanās brīvības ievērošanas svarīgumu un sabiedriskās politikas mērķiem, ierobežojot vai liedzot šīs tiesības.⁵⁷ Valsts iestādes nedrīkst pieļaut tādas darbības, kas pārsniedz to, kas ir strikti nepieciešams, lai sasniegtu attiecīgo mērķi individuālā lietā. Nepieciešamības un proporcionalitātes tests papildus pieprasa izvērtēt, vai pret individu nevar piemērot individuālā lietā efektīvus, bet mazāk ierobežojošus un piespiedu veida līdzekļus (t.i., aizturēšanas alternatīvas; sk. 4.3. Vadlīnijas un A pielikumu).

Ir jāapsver aizturēšanas alternatīvas

35. **Aizturēšanas alternatīvu** apsvēršana – no ziņošanas līdz strukturētai sabiedrības uzraudzībai un/vai lietas vadīšanas programmām (sk. A pielikumu) – ir daļa no aizturēšanas vispārējās nepieciešamības, saprātīguma un proporcionalitātes novērtēšanas (sk. 4.2. Vadlīniju). Šāda apsvēršana nodrošina, ka patvēruma meklētāju aizturēšana tiek piemērota kā galējais, nevis pirmais, līdzeklis. Ir jābūt pierādītam, ka ņemot vērā patvēruma meklētāja tā brīža apstākļus, nepastāvēja mazāk ierobežojoši vai piespiedu līdzekļi, kurus piemērojot, tiktu sasniegti tie paši rezultāti.⁵⁸ Tādējādi, aizturēšanas alternatīvu pieejamības, efektivitātes un piemērotības apsvēršanai ir jānotiek katrā individuālā gadījumā.⁵⁹
36. Tāpat kā aizturēšanai, aizturēšanas alternatīvām jābūt noteiktām **normatīvajos aktos**, lai izvairītos no patvaļīgas ierobežojumu piemērošanas personas vai tās pārvietošanās brīvībai.⁶⁰ Tiesiskās palāivības princips pieprasa šo alternatīvu pienācīgu regulēšanu (sk. 3. Vadlīniju). Normatīvajos aktos ir jānosaka un jāizskaidro dažādās pieejamās alternatīvas, to lietošanas kritērijus, kā arī to piemērošanas un izpildes atbildīgo/-ās institūciju/-as.⁶¹
37. Aizturēšanas alternatīvas, kas ierobežo patvēruma meklētāju brīvību, var negatīvi ietekmēt to cilvēktiesības un ir **pakļautas cilvēktiesību standartiem**, ieskaitot individuālu lietu periodisku pārskatīšanu neatkarīgā institūcijā.⁶² Individīdi, kuriem piemērotas alternatīvas, ir jābūt savlaicīgai pieejai sūdzību mehānismiem, kā arī tiesību aizsardzības līdzekļiem.⁶³ Aizturēšanas alternatīvām jābūt pieejamām ne tikai uz papīra, bet gan praktiski.

38. Īpaši jāatzīmē, ka **aizturēšanas alternatīvas nevar tikt piemērotas kā alternatīvi veidi aizturēšanai**; tāpat aizturēšanas alternatīvas nevar kļūt par atbrīvošanas alternatīvām. Turklāt tās nevar aizvietot normālu atvērtu patvēruma meklētāju uzņemšanu, kas neietver viņu pārvietošanās brīvības ierobežojumus.⁶⁴
39. Veidojot aizturēšanas alternatīvas, ir būtiski, ka valstis ievēro **minimālās iekļaušanās** principu un pievērš uzmanību īpašu mazaizsargātu grupu (kā bērni, grūtnieces, vecāki cilvēki, personas ar kustību traucējumiem vai pārdzīvotu traumu (sk. 9. Vadlīniju)) īpašajai situācijai.⁶⁵

2.attēls⁶⁶

40. Atkarībā no indivīda īpašajiem apstākļiem, aizturēšanas alternatīvas **var būt dažādas** un tās var ietvert reģistrāciju un/vai dokumentu glabāšanu/nodošanu, drošības naudu/galvojumu, ziņošanas noteikumus, atbrīvošanu sabiedrībā un tās uzraudzību, noteiktu dzīvesvietu, elektronisko novērošanu vai atrašanos mājās noteiktā diennakts laikā (dažu minēto alternatīvu skaidrojumu sk. A pielikumā). Tās var iekļaut lielākus vai mazākus ierobežojumus personas vai tās pārvietošanās brīvībai un šajā ziņā tās nav uzskatāmas par vienādām (sk. 2.attēlu). Jāatzīmē, ka tādas alternatīvas kā ziņošana pa telefonu un citu moderno tehnoloģiju izmantošana ir uzskatāma par labo praksi, īpaši attiecībā uz indivīdiem ar kustību traucējumiem.⁶⁷ Citas elektroniskās uzraudzības ierīces – roku vai kāju aproces – ir uzskatāmas par pārāk bargām, tostarp ievērojot to lietošanai pievienoto kriminālo stigmatu,⁶⁸ un no tām, cik iespējams, būtu jāizvairās.
41. Labākā prakse norāda, ka alternatīvas ir visefektīvākās, kad patvēruma meklētājiem tiek:
- Nodrošināta cieņpilna un humāna attieksme visas patvēruma procedūras laikā;
 - Skaidri un savlaicīgi sniegta informācija par viņu tiesībām un pienākumiem saistībā ar aizturēšanas alternatīvām, kā arī sekām, ja saistības netiek ievērotas;
 - Sniegta piekļuve juridiskajai palīdzībai visas patvēruma procedūras laikā;
 - Nodrošināts piemērots materiālais atbalsts, dzīvesvieta un citi uzņemšanas apstākļi, vai iespēja pašiem par sevi parūpēties (ieskaitot tiesības strādāt); un
 - Dota iespēja gūt labumu no individualizētas lietu vadīšanas pakalpojumiem saistībā ar viņu patvēruma lūgumu (papildus izskaidrots A pielikumā).⁶⁹
42. **Dokumentācija** ir nozīmīga aizturēšanas alternatīvu programmu iezīme, lai nodrošinātu, ka patvēruma meklētājiem (un visiem to ģimenes locekļiem) ir pierādījumi par to tiesībām uzturēties sabiedrībā. Tāpat dokumenti kalpo arī par garantiju pret (atkārtotu) aizturēšanu; un var sekmēt viņu iespēju īrēt dzīvesvietu un piekļūt darba tirgum, veselības aprūpei, izglītībai un/vai citiem pieejamiem pakalpojumiem.⁷⁰ Papildus informācija par dažādiem aizturēšanas alternatīvu veidiem un citiem papildu līdzekļiem ir atrodama A pielikumā.

5. VADLĪNIJA

Aizturēšana nevar būt diskriminējoša

43. Starptautiskās tiesības aizliedz personas aizturēšanu vai tās pārvietošanās ierobežošanu, kas pamatota personas uz rasi, ādas krāsu, dzimumu, valodu, reliģiju, politisko vai citu pārliecību, nacionālo vai sociālo izcelsmi, īpašumu, dzimšanas vai citu statusu, piemēram, patvēruma meklētāja vai bēgļa statusu.⁷¹ Šis noteikums ir piemērojams, pat ja spēkā ir ārkārtas situācijas noteikumi.⁷² Ja valstis piemēro aizturēšanu pret personām ar „noteiktu tautību”, tās var būt atbildīgas par rasistisko diskrimināciju.⁷³ Kā minimums, indivīdam ir tiesības apstrīdēt savu aizturēšanu uz šādiem pamatiem; un valstij ir jāpierāda, ka pastāv objektīvi un saprātīgi iemesli, lai piemērotu atšķirīgu attieksmi pret saviem pavalstniekiem un ne-pavalstniekiem, vai starp ne-pavalstniekiem.⁷⁴

6. VADLĪNIJA

Laika ziņā nenoteikta aizturēšana ir patvaļīga un maksimālajam aizturēšanas termiņam ir jābūt noteiktam likumā

44. Kā norādīts 4.2. Vadlīnijā, proporcionalitātes tests ir piemērojams gan attiecībā uz sākotnējo aizturēšanas lēmumu, gan arī uz ikvienu aizturēšanas pagarināšanu. Aizturēšanas ilgums var padarīt citādi tiesisku aizturēšanas lēmumu neproporcionālu un, tādējādi, patvaļīgu. Saskaņā ar starptautiskajām cilvēktiesībām, laika ziņā nenoteikta aizturēšana saistībā ar imigrāciju ir patvaļīga.⁷⁵
45. Patvēruma meklētāji nevar tikt aizturēti ilgāk, nekā nepieciešams; un kad aizturēšanas iemesli vairs nepastāv, patvēruma meklētājs ir nekavējoties atbrīvojams (4.1. Vadlīnija).⁷⁶
46. Lai izvairītos no patvaļības, nacionālajos tiesību aktos ir nosakāms maksimālais aizturēšanas termiņš. Nepastāvot maksimālam laika limitam, aizturēšana var ieilgt un dažos gadījumos pat uz nenoteiktu laiku, tostarp īpaši attiecībā uz patvēruma meklētājiem – bezvalstniekiem.⁷⁷ Aizturēšanas maksimālais termiņš nevar tikt apiets tādējādi, ka tiek izlemts patvēruma meklētāju atbrīvot vienīgi tādēļ, lai viņu pēc neilga laika atkal aizturētu uz tiem pašiem pamatiem.

7. VADLĪNIJA

Lēmumiem par aizturēšanu vai aizturēšanas pagarināšanu jābūt pakļautiem minimālajām procesuālajām garantijām

47. Ja patvēruma meklētājiem draud iespēja tikt aizturētiem, tāpat arī aizturēšanas laikā, viņiem ir tiesības uz sekojošām minimālajām procesuālajām garantijām:
- (i) Aresta vai aizturēšanas laikā tikt informētiem valodā un jēdzienos, kurus viņi saprot, par aizturēšanas iemesliem,⁷⁸ un savām tiesībām saistībā ar aizturēšanu, ieskaitot aizturēšanas pārskatīšanas procedūras.⁷⁹
 - (ii) Tikt informētiem par tiesībām uz juristu. Ir jābūt pieejamai bezmaksas juridiskajai palīdzībai, ja tāda ir pieejama līdzīgi situētiem pilsoņiem,⁸⁰ un tai jābūt pieejamai, cik ātri vien iespējams pēc personas aresta vai aizturēšanas, lai palīdzētu aizturētajam saprast savas tiesības. Komunikācijai starp juristu un patvēruma meklētāju jāatbilst jurista-klienta konfidencialitātes principiem. Juristiem ir nepieciešams piekļūt saviem klientiem, oficiālajiem dokumentiem par klientu un viņiem ir jābūt iespējai tikties ar klientu drošā un privātā vidē.
 - (iii) Tikt savlaicīgi aizvestiem uz tiesu vai citu neatkarīgu institūciju, lai pārskatītu aizturēšanas lēmumu. Šai pārskatīšanai, ideālā gadījumā, būtu jānotiek automātiski: pirmajā instancē 24-48 stundu laikā no sākotnējā lēmuma aizturēt patvēruma meklētāju. Pārskatīšanas institūcijai jābūt neatkarīgai no institūcijas, kas veica sākotnējo aizturēšanu, un tai jāpiemīt tiesībām atbrīvot personu vai mainīt tās atbrīvošanas nosacījumus.⁸¹

- (iv) Pēc sākotnējās aizturēšanas pārskatīšanas, jāpastāv regulārām periodiskām aizturēšanas nepieciešamības pārskatīšanām tiesā vai neatkarīgā institūcijā, kuras patvēruma meklētājam un viņa/-as pārstāvim ir tiesības apmeklēt. Labā prakse norāda, ka pēc sākotnējās aizturēšanas tiesiskās apstiprināšanas, pārskatīšanai jānotiek ik pēc septiņām dienām līdz viena mēneša atzīmei un pēc tam katru mēnesi līdz ir sasniegts maksimālais, likumā paredzētais aizturēšanas termiņš.
- (v) Neskatoties uz pārskatīšanām (iii) un (iv) punktos, vai nu personiski vai ar pārstāvja palīdzību, ir jāievēro tiesības pārsūdzēt aizturēšanas tiesiskumu tiesā jebkurā laikā.⁸² Pierādījumu nasta pamatot aizturēšanas tiesiskumu gulstas uz valsts iestādēm. Kā aprakstīts 4. Vadlīnijā, valsts iestādēm ir jākonstatē, ka pastāv tiesisks pamats aizturēšanai, ka aizturēšanu var attaisnot saskaņā ar nepieciešamības, saprātīguma un proporcionalitātes principiem, un ka individuālajā lietā ir apsvērti citi, šo mērķu sasniegšanai mazāk ierobežojoši līdzekļi. (28)
- (vi) Personām, kuras atrodas aizturēšanā, jādod iespēja piekļūt patvēruma procedūrai un aizturēšana nevar būt par šķērslī patvēruma meklētāja iespējām īstenot savu patvēruma pieteikumu.⁸³ Piekļuvei patvēruma procedūrām jābūt reālistiskai un efektīvai, ievērojot arī, ka termiņi papildmateriālu iesniegšanai ir piemēroti personām, kuras ir aizturētas; un jābūt pieejamai piekļuvei juridiskajai un lingvistiskajai palīdzībai.⁸⁴ Tāpat ir svarīgi, ka patvēruma meklētāji, kuri ir aizturēti, tiek nodrošināti ar pareizu juridisko informāciju par viņu patvēruma procesu un tiesībām.
- (vii) Sazināties un tikt sasniedzamam no UNHCR puses.⁸⁵ Jābūt nodrošinātai piekļuvei citām institūcijām, kā piemēram, nacionālajai bēgļu institūcijai vai citām iestādēm, ieskaitot tiesībsarga birojus, cilvēktiesību komisijas vai nevalstiskās organizācijas.
- (viii) Attiecībā uz informāciju par patvēruma meklētājiem, tai skaitā par viņu veselības stāvokli, jābūt ievērotiem vispārējiem datu aizsardzības un konfidencialitātes principiem.
- (ix) Rakstīt un lasīt neprasmei jātiek identificētai pēc iespējas ātrāk un jāpastāv mehānismam, kas ļauj šādai personai iesniegt „iesniegumus”, lai, piemēram, tiktos ar juristu, ārstu, apmeklētāju vai lai izteiktu sūdzības.⁸⁶

8. VADLĪNIJA

Aizturēšanas apstākļiem jābūt humāniem un cieņpilniem

48. Ja patvēruma meklētāji ir aizturēti, viņiem ir tiesības uz sekojošiem minimālajiem aizturēšanas apstākļiem:
- (i) Aizturētos drīkst ievietot tikai vietās, kas ir oficiāli atzītas kā aizturēšanas vietas. Aizturēšana policijas izolatoros nav pieņemama.⁸⁷
 - (ii) Pret patvēruma meklētājiem jāattiecas ar cieņu un saskaņā ar starptautiskajiem standartiem.⁸⁸
 - (iii) Patvēruma meklētāju aizturēšanai saistībā ar imigrācijas iemesliem **nedrīkst piemist soda raksturs**.⁸⁹ Ir jāizvairās no personu ievietošanas cietumos, ieslodzījuma vietās vai citās telpās, kuras paredzēts izmantot kā cietumus vai ieslodzījuma vietas. Ja patvēruma meklētāji tiek ievietoti šādās vietās, viņi ir jānošķir no pārējo ieslodzīto kopuma.⁹⁰ Standarti, kas piemērojami noziedzniekiem (piemēram, pienākums nēsāt cietumnieka tērpu vai važas) nav piemērojami.
 - (iv) Aizturēto vārdi un vietas, kurās viņi aizturēti, tāpat to personu vārdi, kuras ir atbildīgas par viņu aizturēšanu, ir jāapkopo **reģistros**, kas ir ātri pieejami ieinteresēto personu lokam, ieskaitot aizturēto radniekus un juridiskās palīdzības sniedzēju. Tomēr pieeja šai informācijai ir jāsamēro ar konfidencialitātes apsvērumiem.

- (v) Vietās, kur tiek aizturēti gan vīrieši, gan sievietes, tie ir **jānošķir** pēc dzimuma, ja vien tie neuzturas vienā ģimenes nodaļā. Arī bērniem jābūt nošķirtiem no pieaugušajiem, ja vien pēdējie nav to radinieki.⁹¹ Kur vien iespējams, ir jāparedz telpas ģimenēm. Telpas ģimenēm var novērst to, ka atsevišķas ģimenes (īpaši tēvi, kas ceļo vieni ar saviem bērniem) tiek ievietotas vieninieku kamerā tādēļ, ka nepastāv citas alternatīvas.
- (vi) Ir **jānodrošina piemērota medicīniskā ārstēšana**, ja tā ir nepieciešama, ieskaitot arī psihologa konsultācijas. Aizturētie, kam nepieciešama medicīniskā palīdzība, ir jāpārvieto uz piemērotām telpām vai jānodrošina viņu ārstēšanu uz vietas, ja šādas telpas ir pieejamas. Cik vien iespējams drīz pēc viņu ierašanās, aizturētajiem jāpiedāvā fiziskās un garīgās veselības pārbaude un to jāveic kompetentiem medicīnas darbiniekiem. Aizturēšanas laikā aizturētajiem ir jāsaņem regulārus viņu fiziskās un garīgās veselības novērtējumus. Daudzi aizturētie viņu aizturēšanas laikā cieš gan psiholoģiski, gan fiziski, tādēļ ir jāveic regulāras pārbaudes pat gadījumos, kad ierašanās laikā personas neuzrādīja nekādus simptomus. Gadījumos, kad personai konstatējamas fiziskās vai garīgās veselības problēmas, vai kad tās parādījušās aizturēšanas laikā, personām ir nodrošināma pienācīga medicīniskā uzraudzība un ārstēšana, ieskaitot atbrīvošanas apsvērumus.
- (vii) Aizturētajiem patvēruma meklētājiem, ja viņi to vēlas, ir jābūt iespējai regulāri kontaktēties (ieskaitot telefona un interneta lietošanu, kur iespējams) un saņemt **radnieku, draugu, kā arī reliģisko, starptautisko un/vai nevalstisko organizāciju** apmeklējumus. Ir jānodrošina aizturētā piekļuve UNHCR, tāpat arī UNHCR piekļuve aizturētajam. Ir jābūt nodrošinātām telpām šādu apmeklējumu norisei. Šādiem apmeklējumiem parasti jānorisinās privāti, ja vien nepastāv nopietni drošības iemesli, kas to nepieļauj.
- (viii) Atpūtas nolūkos jāpastāv iespējai veikt **fiziskas nodarbības** iekštelpās vai ārā; tāpat jāpastāv piekļuvei piemērotai vietai ārpus telpām, tai skaitā svaigam gaisam un dabiskai gaismai. Ir nepieciešamas arī aktivitātes, kas paredzētas sievietēm un bērniem un kurās ņemts vērā kultūras faktors.⁹²

- (ix) Jāievēro personas tiesības **praktizēt savu reliģiju**.
- (x) Aizturētajiem patvēruma meklētājiem jānodrošina **patatvadžības** - kā gultas, klimatam atbilstošu gultasveļu, dušas telpas, pamata higiēnas piederumus un tīru apģērbu. Viņiem jābūt tiesībām nēsāt savu apģērbu un tiesībām uz privātumu dušas un tualetes telpās, atbilstoši telpu drošības prasībām.
- (xi) Jābūt nodrošinātam **uzturvērtībām atbilstošam ēdienam**, kas piemērots personu vecumam, veselības stāvoklim un kulturālajām/reliģiskajām vajadzībām. Īpašas diētas jāparedz grūtniecēm un sievietēm, kas baro bērnus ar krūti.⁹³ Telpām, kurās tiek gatavots un pasniegts ēdiens, jāatbilst tīrības un higiēnas pamatprasībām.
- (xii) Patvēruma meklētājiem jābūt **pieejai lasāmvielai un aktuālajām ziņām**, kur tas iespējams (piemēram, avīzes, internets, televīzija).
- (xiii) Patvēruma meklētājiem jābūt pieejai **izglītībai un/vai arodizglītībai, kas ir atbilstoša viņu uzturēšanās ilgumam**. Bērniem, neskatoties uz to uzturēšanās ilgumu, ir tiesības vismaz uz pamatizglītību.⁹⁴ Ieteicams bērņus izglītēt ārpus aizturēšanas telpām vietējās skolās.
- (xiv) Ir jāizvairās no biežas patvēruma meklētāju pārvietošanas no vienas aizturēšanas vietas uz citu, kura, cita starpā, var apgrūtināt viņu saziņu ar juridiskajiem pārstāvjiem.
- (xv) Jābūt ieviestam nediskriminējošam **sūdzību mehānismam** (procedūrai),⁹⁵ kurā sūdzības var tikt iesniegtas tieši vai konfidenciali aizturēšanas institūcijai, kā arī neatkarīgai vai uzraugošajai institūcijai. Sūdzību iesniegšanas procedūras, ieskaitot termiņus un apstrīdēšanas procedūras, ir jābūt pieejamām aizturētajiem un novietotām redzamā vietā dažādās valodās.

- (xvi) Visiem darbiniekiem, kas strādā ar aizturētajiem, jāsaņem atbilstoša **apmācība**, ieskaitot par patvērumu, seksuālo un uz dzimumu balstīto vardarbību,⁹⁶ traumas un/vai stresa simptomu identifikāciju un bēgļu un cilvēktiesību standartiem aizturēšanas jomā. Darbinieku un aizturēto attiecībām ir jāatbilst starptautiskiem standartiem;⁹⁷ darbiniekiem ir jāiepazīstas ar uzvedības normām un tās jāievēro.
- (xvii) Kas attiecas uz privātiem līgumpartneriem, par labo praksi ir atzīta šo partneru pakļaušana likumā noteiktam pienākumam ievērot aizturēto labklājību. Tajā pašā laikā tāpat ir skaidrs, ka kompetentās valsts iestādes nevar ar līgumu palīdzību izvairīties no savas atbildības saskaņā ar starptautiskajām bēgļu tiesībām un cilvēktiesībām, un tās joprojām ir atbildīgas starptautisko tiesību priekšā. Līdz ar to valstīm ir jānodrošina efektīva privāto līgumpartneru darbības uzraudzība, tai skaitā paredzot arī to neatkarīgu adekvātu novērošanu un atbildības mehānismus, ieskaitot līgumu un vienošanos izbeigšanu, ja aizturēto labklājības ievērošanas pienākums netiek ievērots.⁹⁸
- (xviii) Bērni, kas dzimuši aizturēšanas vietās, ir, saskaņā ar starptautiskajiem standartiem, nekavējoties jāreģistrē un viņiem ir izdodama dzimšanas apliecība.⁹⁹

9. VADLĪNIJA

Ir jāņem vērā patvēruma meklētāja īpašie apstākļi un vajadzības

9.1. VADLĪNIJA

Traumas vai spīdzināšanas upuri

49. Patvēruma meklēšanas laikā piedzīvotā un traumatisko notikumu dēļ, kas bieži vien norisinājušies pirms bēgšanas, patvēruma meklētājiem var būt kāda psiholoģiska saslimšana, trauma, depresija, trauksme, agresija vai iestājušās citas fiziskas, psiholoģiskas un emocionālas sekas. Šie faktori ir jāņem vērā, novērtējot aizturēšanas nepieciešamību (sk. 4. Vadlīniju). Spīdzināšanas un citas nopietnas fiziskas, psiholoģiskas un seksuālas vardarbības upuriem ir nepieciešama arī īpaša uzmanība un, saskaņā ar vispārēju principu, viņi nebūtu jāaiztur.
50. Ir pierādīts, ka aizturēšana var pasliktināt vai pat izraisīt minētās saslimšanas un simptomus,¹⁰⁰ pat ja aizturēšanas laikā personas neuzrāda nekādus simptomus.¹⁰¹ Ievērojot aizturēšanas radītās nopietnās sekas, ir regulāri jānovērtē aizturēto fiziskā un garīgā veselība, ko veic kvalificēti medicīniskie darbinieki. Šīm personām ir jānodrošina atbilstoša ārstēšana un viņu aizturēšanas regulārajās pārskatīšanas reizēs ir jāuzrāda arī medicīniskais atzinums/-i par personas veselības stāvokli.

Bērni

51. Vispārējie principi attiecībā uz aizturēšanu, kas minēti šajās Vadlīnijās, *a fortiori* attiecas arī uz bērniem,¹⁰² kurus principā nebūtu jāaiztur nemaz. ANO Konvencija par Bērna tiesībām (KBT) satur īpašus starptautiski tiesiskus pienākumus attiecībā pret bērniem un nosaka vairākus vadošos principus saistībā ar bērnu aizsardzību:

- Visās darbībās, kuras skar bērnus, tai skaitā patvēruma meklētāju un bēgļu bērnus, primāri ir **bērna labāko interešu** nodrošināšanas apsvērumi (KBT 3.pants saistībā ar 22.pantu).
- Nedrīkst pastāvēt **nekāda diskriminācija**, kas pamatojas uz rasi, ādas krāsu, dzimumu, valodu, reliģiju, politisko vai citu pārliecību, nacionālo, etnisko vai sociālo izcelsmi, invaliditāti, dzimšanas vai citu statusu, vai pamatojoties uz bērna vecāku, aizbildņu vai ģimenes locekļu statusu, darbībām, pausto viedokli vai ticību (KBT 2.pants).
- Katram bērnam ir **neatņemamas tiesības uz dzīvību**, izdzīvošanu un attīstību maksimāli iespējamā apjomā (KBT 6.pants).
- Bērniem ir jānodrošina iespēju **brīvi izteikt viņu uzskatus** un pie tam viņu uzskatiem ir jāpiešķir „pienācīga uzmanība” atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei (KBT 12.pants).¹⁰³
- Bērniem ir tiesības uz **ģimenes vienotību** (*inter alia*, KBT 5., 8. un 16.pants) un tiesības netikt šķirtam no saviem vecākiem pretēji savai gribai (KBT 9.pants). KBT 20.panta pirmā daļa nosaka, ka valstij ir jānodrošina īpaša aizsardzība un palīdzība bērniem, kuri īslaicīgi vai pastāvīgi ir šķirti no savas ģimenes vides vai kuru labākajās interesēs ir nepieļaut viņu atrašanos šajā vidē.

- KBT 20.panta otrā un trešā daļa paredz, ka dalībvalstis, atbilstoši to naci-onālajām tiesībām, nodrošinās **šādu bērnu alternatīvo aprūpi**. Šāda aprūpe var ietvert, *inter alia*, ieviešanu audžuģimenē vai, ja nepieciešams, ieviešanu bērnu aprūpes iestādē. Apsverot iespējas, ir jāņem vērā bērna audzināšanas kontinuitāte un bērna etniskā, reliģiskā, kulturālā un lingvis-tiskā izcelsme.
 - KBT 22.pants paredz, ka dalībvalstis piemēros atbilstošus līdzekļus, lai nodrošinātu, ka bērni, kuri meklē bēgļa statusu vai kuri ir atzīti par bē-gļiem, neatkarīgi no tā, vai viņi ir pieauguša pavadībā, saņem **atbilstošu aizsardzību un palīdzību**.
 - KBT 37.pants pieprasa dalībvalstīm nodrošināt, ka **bērnu aizturēšana notiek tikai kā galējais līdzeklis un uz īsāko attiecīgo laika periodu**.
 - Gadījumos, kad, saistībā ar aizturēšanu, bērna šķiršana no vecākiem ir neizbēgama, gan vecākiem, gan bērnam ir tiesības uz būtisku informāciju no valsts puses par pušu atrašanās vietu, ja vien šāda informācija nekaitē bērnam (KBT 9.panta ceturtā daļa).
52. Attiecībā ar patvērumu meklējošiem bērniem, ieskaitot ar bērniem ģimenēs, kopumā ir jāvalda **aprūpes ētikai** – nevis spēka pozīcijām, primāro nozīmi veļtot bērna labāko interešu nodrošināšanai. Bērna izteiktā neaizsargātība ir prioritāra pār „nelegālā ārzemnieka” statusu.¹⁰⁴ Valstīm ir „jāpiemēro, bērna aizsardzības sistēmas ietvaros, piemērotas procedūras, lai noteiktu bērna la-bākās intereses, kuras sekmē adekvātu bērna piedalīšanos bez diskrimināci-jas, kurās bērna uzskatiem ir piešķirta pienācīga uzmanība, ievērojot viņa ve-cumu un brieduma līmeni, kurās kā lēmēji ir iesaistīti dažādu nozaru eksperti un kurās pastāv visu nozīmīgo faktoru līdzsvars, lai izvērtētu labāko izvēli.”¹⁰⁵
53. Gadījumā, kad **bērni ir kopā ar saviem vecākiem**, ir jāapsver visas piemēro-tās alternatīvās aprūpes iespējas, īpaši tādēļ, ka pastāv pierādījumi par aiz-turēšanas kaitīgo ietekmi uz bērna labklājību, tajā skaitā uz viņu fizisko un garīgo attīstību. Aizturot bērnus kopā ar viņu vecākiem vai aprūpētājiem, ir jāpanāk līdzsvars, *inter alia*, starp tiesībām uz ģimeni un ģimenes privāto dzīvi kā tādu, aizturēšanas telpu piemērotību bērniem,¹⁰⁶ un bērna labākajām inter-esēm.

54. Pēc vispārēja noteikuma, **bērni bez pavadības vai no vecākiem šķirtie bērni** nav aizturami. Aizturēšana nevar tikt pamatota vienīgi uz faktu, ka bērns ir bez pavadības vai šķirts no ģimenes, vai pamatojoties uz viņa migrācijas vai uzturēšanās statusu.¹⁰⁷ Kur iespējams, viņi ir atbrīvojami un nododami tādu ģimenes locekļu aprūpē, kuriem jau ir uzturēšanās vieta patvēruma valstī. Ja tas nav iespējams, bērnu aprūpes iestādēm ir jānodrošina bērnu alternatīvā aprūpe, piemēram, ievietojot bērnus audžuģimenē vai aprūpes namos, nodrošinot, ka bērns saņem piemērotu uzraudzību. Kamēr tiek apsvērti ilgtermiņa risinājumi, aprūpes namiem vai audžuģimenēm ir jā rūpējas par pienācīgu bērna attīstību (gan fizisko, gan garīgo).¹⁰⁸ Par primāro mērķi ir jākalpo bērna labākajām interesēm.
55. Patvērumu meklējoša bērna vecuma precīza noteikšana ir īpaši sarežģīts uzdevums no daudziem aspektiem, un, lai to veiktu, jāizmanto piemērotas vērtēšanas metodes, kas atbilst cilvēktiesību standartiem.¹⁰⁹ Nepiemērota vecuma noteikšana var novest pie bērnu patvaļīgas aizturēšanas.¹¹⁰ Tas var novest arī pie bērnu izvietošanas kopā ar pieaugušajiem. Ir jābūt pieejamai vecumam un dzimumam atbilstošai izmīnāšanai.
56. Bērniem, kuri ir aizturēti, ir tādas pašas **minimālās procesuālās garantijas** kā pieaugušajiem, bet tās ir jāsamēro ar viņu specifiskajām vajadzībām (sk.9.Valīniju). Bērniem bez pavadības vai šķirtajiem bērniem ir jānozīmē neatkarīgs un kvalificēts **aizbildnis, kā arī juridiskais padomdevējs**.¹¹¹ Aizturēšanas laikā bērniem ir **tiesības uz izglītību**, kurai, lai atvieglotu izglītības turpināšanu pēc atbrīvošanas, būtu jānotiek ārpus aizturēšanas telpām. Ir jānodrošina bērnu **atpūta un spēles, ieskaitot kopā ar citiem bērniem**, kas ir būtiski bērna garīgajai attīstībai un atvieglo stresu un traumas radīto kaitējumu (sk. arī 8.Valīniju).
57. Ir jāpieliek visas pūles, ieskaitot patvēruma lietas izskatīšanas prioretizēšanu, lai atļautu bērnu nekavējošu atbrīvošanu no aizturēšanas un viņu ievietošanu citās piemērotās izmīnāšanas vietās.¹¹²

9.3. VADLĪNIJA

Sievietes

58. Pēc vispārējā noteikuma, grūtnieces un sievietes, kuras baro bērnu ar krūti, ņemot vērā viņu īpašās vajadzības, nebūtu aizturamas.¹¹³ Arī pie alternatīvas izmitināšanas ir jāņem vērā sieviešu īpašās vajadzības, ieskaitot drošības garantijas no seksuālas un uz dzimumu balstītas vardarbības un izmantošanas.¹¹⁴ Ja nav pieejamas telpas, kurās izmitināt sievietes un/vai ģimenes, ir jāpiemēro aizturēšanas alternatīvas.
59. Ja sievietēm, kuras meklē patvērumu, aizturēšana ir neizbēgama, ir jānodrošina telpas un preces, kuras ir piemērotas sieviešu higiēnas vajadzībām.¹¹⁵ Ir jāveicina sieviešu apsargu un uzraugu nodarbināšana.¹¹⁶ Visiem darbiniekiem, kuri ir nozīmēti strādāt ar aizturētajām sievietēm, ir jāiziet apmācības par vajadzībām, kas saistītas ar piederību noteiktam dzimumam un sieviešu specifiskajām tiesībām.¹¹⁷
60. Aizturētajām sievietēm patvēruma meklētājām, kuras ziņo par sliktu apiešanos, ir jānodrošina tūlītēja aizsardzība, atbalsts un speciālista konsultācija. Viņu sūdzībām jātiek izmeklētām kompetentās un neatkarīgās iestādēs, ievērojot konfidencialitātes principu, tai skaitā, ja sievietes ir aizturētas kopā ar saviem vīriem/partneriem/citiem radniekiem. Piemērojot aizsardzības līdzekļus, ir jāņem vērā atriebības riski.¹¹⁸
61. Aizturētajām sievietēm patvēruma meklētājām, kuras ir piedzīvojušas seksuālu izmantošanu, ir jāsaņem atbilstoša medicīniska konsultācija, ieskaitot, ja ir iestājusies grūtniecība, un viņas jānodrošina ar nepieciešamo fizisko un garīgo veselības aprūpi, atbalstu un juridisko palīdzību.¹¹⁹

9.4. VADLĪNIJA

Esošie vai potenciālie nelikumīgas cilvēku pārvietošanas upuri

62. Nelikumīgas cilvēku pārvietošanas vai atkārtotas pārvietošanas novēršana nevar tikt izmantota kā aizturēšanas vispārējs pamats, ja vien individuālā gadījumā tā netiek pamatota (sk.4.1.Vadlīniju). Šādiem esošajiem vai potenciālajiem upuriem, it īpaši ieskatot bērnus, reizēm ir nepieciešamas aizturēšanas alternatīvas, ieskaitot drošas uzturēšanās vietas vai citus aprūpes veidus.¹²⁰

9.5. VADLĪNIJA

Patvēruma meklētāji ar invaliditāti

63. Patvēruma meklētāji ar invaliditāti ir tiesīgi izmantot šajās Vadlīnijās ietvertās tiesības bez diskriminācijas. Tas var likt valstij radīt „viņu situācijai piemērotus apstākļus” vai mainīt aizturēšanas politiku un praksi, lai nodrošinātu viņu īpašās vajadzības.¹²¹ Ir nepieciešama ātra un sistemātiska šo personu identifikācija un reģistrācija, lai izvairītos no patvaļīgas aizturēšanas,¹²² un ir nepieciešams jebkāds alternatīvs ierīkojums, kas saistīts ar viņu īpašajām vajadzībām, piemēram, telefoniskas ziņošanas iespēja personām ar fiziskiem ierobežojumiem. Pēc vispārēja noteikuma, patvēruma meklētāji ar ilgtermiņa fiziskiem, garīgiem, intelektuāliem un uztveres¹²³ traucējumiem, nebūtu aizturami. Turklāt imigrācijas procedūrām ir jābūt pieejamām personām ar invaliditāti, tai skaitā, ja tas ir nepieciešams, lai veicinātu viņu pārvietošanās brīvības tiesību ievērošanu.¹²⁴

9.6. VADLĪNIJA

Gados vecākie patvēruma meklētāji

64. Gados vecākiem patvēruma meklētājiem var būt nepieciešama īpaša aprūpe un palīdzība, ievērojot viņu vecumu, neaizsargātību, ierobežoto kustīgumu, psiholoģisko un fizisko veselību vai citus apstākļus. Bez šādas aprūpes un palīdzības viņu aizturēšana var būt pretlikumīga. Pie alternatīvas izmitināšanas ir jāievēro viņu īpašie apstākļi, ieskaitot fizisko un garīgo labklājību.¹²⁵

9.7 VADLĪNIJA

Lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas vai interseksuāļi kā patvēruma meklētāji

65. Ir jāpieņem tādi līdzekļi, lai nodrošinātu, ka lesbietes, geji, biseksuāļi, transpersonas vai interseksuāļi, kuri ir aizturēti, netiktu pakļauti vardarbības, sliktas apiešanās, fiziskas, garīgas vai seksuālas izmantošanas riskam; ka viņiem ir pieeja atbilstošai medicīniskajai aprūpei un konsultācijām; un ka aizturēšanas vietas personāls un citas amatpersonas publiskajā un privātajā sektorā, kuras ir nodarbinātas aizturēšanas vietās, ir izgājis apmācību un ir kvalificēti attiecībā uz starptautiskajiem vienlīdzības un nediskriminācijas cilvēktiesību standartiem un principiem, ieskaitot attiecībā uz seksuālo orientāciju un dzimuma identitāti.¹²⁶ Ja viņu drošība aizturēšanas vietā nevar tikt nodrošināta, ir jāapsver viņu atbrīvošana vai aizturēšanas alternatīvu piemērošana. Tādēļ ievietošana vieninieka kamerā nav pienācīgs veids, kā panākt vai nodrošināt šo personu drošību.

Aizturēšanai jābūt pakļautai neatkarīgai novērošanai un pārbaudēm

66. Lai nodrošinātu, ka imigrācijas aizturēšanas struktūras ievēro starptautiskos tiesību principus, ir būtiski, ka imigrācijas aizturēšanas centri ir atvērti pārbaudēm un novērošanai neatkarīgām nacionālām un starptautiskām institūcijām un organizācijām.¹²⁷ Tas var ietvert aizturēto regulāru apmeklēšanu, ievērojot konfidencialitātes un privātuma principus, vai pārbaudes apmeklējumus bez iepriekšēja paziņojuma. Ievērojot līgumā ietvertos pienākumus un atbilstošos starptautiskās aizsardzības standartus, ir jāpieļauj UNHCR¹²⁸ un citu starptautisku un reģionālu institūciju, kurām ir mandāts saistībā ar aizturēšanas vai cilvēcīgas apiešanās jautājumiem,¹²⁹ piekļuvi aizturētajiem. Tāpat būtu jāatvieglo, kur tas iespējams, pilsoniskās sabiedrības dalībnieku vai nevalstisko organizāciju piekļuvi novērošanas nolūkos. Neatkarīga un caurskatāma novērtēšana un novērošana tāpat ir svarīgs aspekts jebkurai alternatīvai programmai.¹³⁰
67. Lai novērotu aizturēto sieviešu aizturēšanas apstākļus un attieksmi pret viņām, organizācijās, kas veic novērošanu, ir jāiekļauj arī sievietes.¹³¹

Aizturēšanas alternatīvas

Turpmāk tiks ieskicēta virkne aizturēšanas alternatīvu. Dažas no tām tiek piemērotas kombinējot, kā norādīts tekstā, dažas uzliek lielākus ierobežojumus brīvībai vai pārvietošanās brīvībai nekā citas. Uzskaitījums nav izsmelošs.

- (i) **Dokumentu nodošana glabāšanā vai nodošana:** Patvēruma meklētājiem var būt nepieciešams nodot glabāšanā vai nodot savus personu apliecinošus un/vai ceļošanas dokumentus (piemēram, pasi). Šādos gadījumos personām ir jāizdod aizvietojoši dokumenti, kas dod viņām tiesības uzturēties valsts teritorijā un/vai tikt izlaistām sabiedrībā.¹³²
- (ii) **Ziņošanas noteikumi:** Regulāra ziņošana imigrācijas vai citām iestādēm (piemēram, policijai) var būt kā nosacījums, kas uzlikts noteiktiem patvēruma meklētājiem statusa noteikšanas procesa laikā. Šāda ziņošana var būt regulāra vai noteikta saistībā ar patvēruma lietas izskatīšanas sēdēm un/vai citiem oficiāliem apmeklējumiem. Ziņošana var būt arī nevalstiskajai organizācijai var privātam līgumpartnerim sabiedrības uzraudzības vienošanās ietvaros (sk. vii).

Tomēr pārlieku apgrūtināši ziņošanas noteikumi var novest pie tā, ka personas atsakās sadarboties. Piemēram, ziņošana, kuras izpildei indivīdam un/vai viņa/-as ģimenei ir jāveic lieli attālumi un/vai par viņu pašu līdzekļiem, var novest pie sadarbības trūkuma dēļ nespējas izpildīt šos noteikumus un var netaisnīgi diskriminēt viņus pamatojoties uz ekonomisko stāvokli.¹³³

Ziņošanas pienākuma biežumam laika gaitā ir jāsamazinās – vai nu automātiski vai pēc pieprasījuma – lai nodrošinātu, ka uzliktie noteikumi turpina atbilst nepieciešamības, saprātīguma un proporcionalitātes testiem. Jebkādam ziņošanas noteikumu palielinājumam vai citiem ierobežojumiem ir jābūt proporcionāliem to mērķiem un jābalstās uz objektīvu un individuālu izvērtējumu, piemēram, pastāvot paaugstinātam bēgšanas riskam.

- (iii) **Nozīmēta dzīvesvieta:** Patvēruma meklētājus var atbrīvot ar nosacījumu, ka līdz viņu statusa noteikšanai viņi uzturas noteiktā adresē vai noteiktā administratīvajā reģionā. Patvēruma meklētāji var arī tikt pakļauti pienākumam iegūt atļauju pirms izvākšanās no nozīmētā administratīvā reģiona; vai informēt iestādes, ka viņi maina adresi tajā pašā administratīvajā reģionā. Ir jācenšas individuāli izmitināt dzīvesvietā, kura veicinās ģimenes apvienošanos vai atrašanos tuvu radniekiem¹³⁴ un/vai citiem atbalsta tīkliem. Dzīvesvietas noteikumi var ietvert arī dzīvošanu noteiktos atvērta tipa uzņemšanas vai patvēruma centros, liekot ievērot šo centru iekšējos noteikumus (sk. iv).
- (iv) **Uzturēšanās atvērta vai daļēji atvērta tipa uzņemšanas vai patvēruma centros:** Atbrīvošana, izmitinot personas atvērta vai daļēji atvērta tipa uzņemšanas vai patvēruma centros ar noteikumu uzturēties šajā adresē, ir nozīmētās dzīvesvietas cita veida alternatīva (sk. augstāk iii). Daļēji atvērta tipa centros var pastāvēt vairāki noteikumi un priekšraksti centra labas pārvaldības labad, kā, piemēram, komandanta stunda un/vai īpaša iekļuve/izkļuve no centra. Vispārējai pārvietošanās brīvībai centrā un ārpus tā jābūt tādai, lai nodrošinātu, ka tā nekļūst par aizturēšanas veidu.
- (v) **Galvotāja nodrošināšana:** Cits alternatīvs veids patvēruma meklētājiem ir galvotāja/garanta nodrošināšana, kurš būtu atbildīgs par viņu ierašanos uz oficiālajām tikšanās reizēm un sēdēm, vai arī ziņotu kādā citā noteiktā veidā, kas paredzēts pie atbrīvošanas nosacījumiem. Neierašanās var būt pamats sodam – visdrīzākais, naudas summas at-savināšanai, kuru piedzen no garanta/galvotāja. Galvotājs var būt, piemēram, ģimenes loceklis, NVO vai sabiedrības grupa.

- (vi) **Atbrīvošana pret drošības naudu:** Šī alternatīva pieļauj aizturēšanā esošiem patvēruma meklētājiem lūgt atbrīvošanu pret drošības naudu. Var tikt piemēros ikviens no augstāk minētajiem nosacījumiem (ii)-(v). Lai šis alternatīvu veids patvēruma meklētājiem būtu patiesi pieejams, drošības naudas izskatīšanai tiesā būtu jābūt automātiskai. Alternatīvi, patvēruma meklētājiem jābūt informētiem par tā esamību un šai procedūrai jābūt pieejamai un efektīvai. Piekļuve juridiskajam konsultantam ir būtisks elements, lai padarītu drošības naudas alternatīvu pieejamu. Summas lielumam jābūt noteiktam saprātīgā apmērā, ievērojot patvēruma meklētāju īpašo situāciju un tā nevarētu būt tik augsta, lai padarītu drošības naudas alternatīvu tikai deklaratīvu.

Drošības naudas/ķīlas un galvotāja alternatīvas var novest pie to personu diskriminācijas, kam ir ierobežoti finanšu līdzekļi vai nav izveidojušies sakari sabiedrībā. Ņemot to vērā, valstīs, kurās pastāv drošības naudas un galvotāju sistēmas, valdībām ir jāmēģina izpētīt iespējas, kurās patvēruma meklētājiem netiktu prasīts nodot finanšu līdzekļus. Viņi varētu būt piesaistīti kādai NVO – kura vai nu darbojas kā galvotājs (sk. augstāk v) – vai kurai ir vienošanās ar valdību.¹³⁵ Jāpastāv garantijām pret ļaunprātīgu izmantošanu un/vai ekspluatāciju, kā piemēram, pārbaude un uzraudzība, iesaistot NVO un citus subjektus. Visās lietās ir jāizvērtē tas, vai drošības naudas samaksa vai galvotāja nozīmēšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu pakļaušanos individuālā lietā. Ja patvēruma meklētājiem sistemātiski tiek pieprasīts iemaksāt drošības naudu un/vai nozīmēt galvotāju, bet nepastāv reāla iespēja izpildīt šīs prasības, kas ir par iemeslu aizturēšanai (vai tās turpināšanai), ir pieļaujams secināt, ka sistēma ir patvaļīga un nav sasaistīta ar individuālo apstākļu izvērtējumu.

- (vii) **Sabiedrības uzraudzības vienošanās:** Šīs vienošanās attiecas uz dažāda veida praksi, kurās indivīdi un ģimenes tiek atbrīvotas sabiedrībā, nodrošinot tiem atbalstu un vadību (t.i., „uzraudzību”). Atbalsta pasākumi var ietvert palīdzību dzīvesvietas, skolas vai darba atrašanās; vai, citos gadījumos, tiešu nodrošināšanu ar precēm, sociālās apdrošināšanas iemaksām vai citiem pakalpojumiem. „Uzraudzības” aspekts var norisināties atvērto vai daļēji atvērto uzņemšanas vai patvēruma centros vai arī attiecīgā pakalpojuma sniedzēja birojos, ja indivīds brīvi uzturas sabiedrībā. Uzraudzība var būt nosacījums patvēruma meklētāja atbrīvo-

Šanai un var tādējādi ietvert ziņošanu tieši pakalpojuma sniedzējam, vai, alternatīvi, imigrācijas vai citām iestādēm atsevišķi (sk. ii).

Uzraudzība var arī būt kā izvēles iespēja, kad indivīdi ir informēti par pieejamajiem pakalpojumiem, bet viņiem nepastāv pienākums tos izmantot. Sabiedrības uzraudzība var ietvert arī lietas vadību (sk. tālāk).

Papildu līdzekļi un citi apsvērumi

Lietas vadība

Lietas vadība ir atzīta par nozīmīgu elementu vairākās veiksmīgās aizturēšanas alternatīvu programmās, kā arī par labu patvēruma sistēmu aspektu. Lietas vadība ir stratēģija, lai atbalstītu un vadītu indivīdus un viņu patvēruma lūgumus, kamēr viņu statusa jautājumi tiek risināti, koncentrējoties uz informētu lēmumu pieņemšanu, savlaicīgu un godīgu statusa noteikšanu un uzlabotiem mehānismiem saistībā ar personu adaptāciju un labsajūtu.¹³⁶ Šādas darbības ir radījušas konstruktīvu iesaistīšanos patvēruma procesā un uzlabojušas pakļaušanās/sadarbības rādītājus.

Lietas vadība ir daļa no integrēta procesa, sākot no patvēruma procesa sākotnējās stadijas līdz tiek piešķirts bēgļa vai cits tiesisks statuss, vai arī persona tiek deportēta. Tā būtība ir tāda, ka katram patvēruma meklētājam tiek nozīmēts „lietas vadītājs”, kurš ir atbildīgs par visu viņa lietu, ieskaitot nodrošināšanu ar skaidru un secīgu informāciju un padomiem par patvēruma procesu (kā arī par citiem migrācijas un/vai atgriešanas procesiem, ja tas nepieciešams), kā arī par ikvienu viņu atbrīvošanas nosacījumu un nesadarbības sekām. Tas ir patstāvīgs process, bet tiek atzīts kā elements veiksmīgām aizturēšanas alternatīvās programmām. Caurskatāmība, aktīva apmaiņa ar informāciju un laba sadarbība starp visiem iesaistītajiem dalībniekiem arī ir pierādījusi, ka starp pusēm rodas uzticība un uzlabojas pakļaušanās rādītāji.¹³⁷

Darbinieku iemaņu kopums un personības

Darbinieku iemaņu kopums un personības var sniegt ieguldījumu alternatīvu veiksmīgai vai neveiksmīgai īstenošanai. Darbinieku atlasei un apmācībai jābūt ļoti pārdomātai, ieskaitot viscaur piemērotas apmācības, kursus un/vai sertifikāciju.¹³⁸ Uzvedības vai citi noteikumi, kas nosaka darbinieku uzvedību var būt nozīmīgi aizturēšanas līdzekļu un aizturēšanas alternatīvu elementi.

Alternatīvas, ko vada NVO un privātie līgumpartneri

Ja alternatīvas ir uzticēts vadīt **NVO vai privātiem uzņēmumiem**, ir jānoslēdz tiesiski saistoša vienošanās ar attiecīgo valsts iestādi, un to jāpakļauj regulārai atbilstības novērošanai no valdības, neatkarīgas nacionālas inspekcijas un/vai starptautisku organizāciju un institūciju (kā UNHCR) puses. Vienošanās tekstā ir jāparedz katras institūcijas loma un atbildība, kā arī sūdzību un pārbaužu kārtība, un jāparedz vienošanās izbeigšana, ja tā netiek pildīta. Ir būtiski, ka vienošanās neparedz pamudinājumus lietot ierobežojošākus līdzekļus nekā ir nepieciešams. Neskatoties uz NVO vai privāto uzņēmumu lomu alternatīvu vadīšanā un/vai īstenošanā, un pat ja labas prakses gadījumā šīm institūcijām ir uzlikts likumisks pienākums rūpēties par aizturēto labklājību, valsts paliek atbildīga starptautisko tiesību priekšā, nodrošinot, ka tiek ievēroti cilvēktiesību un bēgļu tiesību standarti. Ir būtiski paturēt prātā, ka lēmumu uzlikt ierobežojumus brīvībai vai pārvietošanās brīvībai nekad nevar pieņemt nevalstiska institūcija.¹³⁹

Nevalstisko un privāto organizāciju loma **nepakļaušanās rīkojumu īstenošanas procesā** (piemēram, ziņojot valsts iestādēm par prombūtni vai nozušanu) ir dažāda. Taču nav nepieciešami, ka šīs organizācijas piedalās lēmumu īstenošanas procesā.

Atsauces

- ¹ United Nations Human Rights Committee (HRC), CCPR General Comment No. 15: *The Position of Aliens under the Covenant*, 11 April 1986, para. 5, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45139acfc.html>. Sk. arī *Moustaquim v. Belgium*, (1991), Eiropas Cilvēktiesību tiesa (ECT), App. No. 26/1989/186/246, para. 43, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7018.html> un *Vilvarajah and Others v. the United Kingdom*, (1991), ECT, App. No. 45/1990/236/302-306, para. 103, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7008.html>.
- ² Īpaši sk. ANO Augstā komisāra Bēglu jautājumos (UNHCR), Augstā komisāra programmas izpildkomiteja (ExCom), *Conclusion on Reception of Asylum-seekers in the Context of Individual Asylum Systems*, No.93 (LIII) – 2002, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dafdd344.html>. Visi ExCom secinājumi ir pieejami arī pēc tēmām: UNHCR, *A Thematic Compilation of Executive Committee Conclusions*, 6th edition, June 2011, <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3dafdd344.html>
- ³ UNHCR, *Refugee Protection and Mixed Migration: The 10-Point Plan in Action*, February 2011, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d9430ea2.html>
- ⁴ A. Edwards, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and “Alternatives to Detention” of Refugees, Asylum-Seekers, Stateless Persons and Other Migrants*, UNHCR Legal and Protection Policy Research Series, PPLA/2011/01. Rev.1, April 2011, 1.lpp. („Nepastāv empīriski pierādījumi par to, ka aizturēšanas iespēja novērš nelegālo migrāciju vai arī attur personas no patvēruma meklēšanas.”). (Edwards, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and Alternatives to Detention*”), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dc935fd2.html>; atkārtoti minēts United Nations, Report of the Special Rapporteur on the Human Rights of Migrants, François Crépeau, A/HRC/20/24, 2 April 2012, para. 8, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0bb62.html>

- ⁵ Ir nepieciešams strikti nošķirt bezvalstniekus, kuri meklē patvērumu citās valstīs un bezvalstniekus, kuri uzturas „savā” valstī, kā noteikts 1966.gada Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām (SPPT) 12.panta ceturtajā daļā. Pēdējie ir indivīdi, kuri ir ilgtermiņa pastāvīgie iedzīvotāji valstī, kurā bieži vien viņi ir dzimuši. Attiecībā uz „savu” valstī, viņiem ir tiesības iebrukt un palikt tajā, būtiski ietekmējot viņu statusu saskaņā ar nacionālajām tiesībām. Pieņemamie aizturēšanas pamati starp šīm abām grupām atšķirsies (4.1.Vadlīnija). Attiecībā uz pirmajiem, tiek piemēroti Vadlīnijās minētie pamati; savukārt, ja šāds aizturēšanas pamatojums tiks piemērots attiecībā uz bezvalstniekiem, kuri uzturas „savā” valstī, aizturēšana bieži vien tiks uzskatīta par patvaļīgu un pretlikumīgu (ieskaitot nenoteiktu). Vairāk par aizturēšanu un bezvalstniekiem, sk. UNHCR, *Guidelines on Statelessness No. 2: Procedures for Determining whether an Individual is a Stateless Person*, 5 April 2012, HCR/GS/12/02, paras. 59-62, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html>.
- ⁶ Ar terminu „personas, kurām nav nepieciešams starptautiskā aizsardzība” ir domātas personas, kuras meklējušas starptautisko aizsardzību un kuras, pēc viņu lūgumu izskatīšanas taisnīgā procedūrā, netika atzītas par tādām, kuras atbilstu bēgļu statusam saskaņā ar kritērijiem, kas minēti 1951.gada Konvencijā, vai kurām būtu nepieciešama starptautiskā aizsardzība saskaņā ar ciām starptautiskajām saistībām vai nacionālajām tiesībām., sk. UNHCR, ExCom, *Conclusion on the Return of Persons Found Not to be in Need of International Protection*, No. 96 (LIV) – 2003, preambular para. 6, pieejams: <http://www.unhcr.org/3f93b1ca4.html>.
- ⁷ Sk. zemāk, 22.piezīmi.
- ⁸ *Guzzardi v. Italy*, (1980), ECtHR, App. No. 7367/76, para. 93, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d42952.html>
- ⁹ *Amuur v. France*, (1996), ECtHR, App. No. 19776/92, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b76710.html>
- ¹⁰ Sk., piemēram, *Guzzardi v. Italy*, above note 8.
- ¹¹ Sk., piemēram, *Medvedyev v. France*, (2010), ECtHR, App. No. 3394/03, available at: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d45dc2.html> and *J.H.A. v. Spain*, ANO Komiteja pret spīdzināšanu (UN Committee against Torture (CAT)), CAT/C/41/D/323/2007, 21 November 2008, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a939d542.html>.

- ¹² „Ekstrateritorāla” aizturēšana nozīmē, *inter alia*, patvēruma meklētāju pārvietošanu un aizturēšanu citas valsts teritorijā, tai skaitā balstoties uz vienošanos ar šo valsti. Nosūtītājvalsts atbildība par cilvēktiesību standartiem aizturēšanas vietā būs atkarīga no vairāku faktoru virknes, sk., piemēram, UNHCR, *Advisory Opinion on the Extraterritorial Application of Non-Refoulement Obligations under the 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol*, 26 January 2007, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/45f17a1a4.pdf>.
- ¹³ Edwards, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and “Alternatives to Detention”*, 4.piezīme, 1.attēls.
- ¹⁴ 1951.gada Konvencijas par bēgļu statusu (1951.gada Konvencija) 1.panta A nodaļas 2.punktā, kas labots ar 1967.gada Protokolu par bēgļa statusu.
- ¹⁵ Īpaši sk. 1969.gada Konvencijas par konkrētiem bēgļu problēmu aspektiem Āfrikā (OAU Konvencija) I panta otro daļu; 1984.gada Kartahenas Deklarācijas par bēgļiem 3.secinājums, *Cartagena Declaration on Refugees, Colloquium on the International Protection of Refugees in Central America, Mexico and Panama*, 1984 (1984.gada Kartahenas Deklarācija).
- ¹⁶ Īpaši sk. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) *par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu* (pārstrādātā versija), 2011.gada 20.decembris, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f197df02.html>; latviski: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:LV:PDF>; ES Padomes 2001. gada 20. jūlija Direktīva 2001/55/EK *par obligātajiem standartiem, lai pārvietoto personu masveida pieplūduma gadījumā sniegtu tām pagaidu aizsardzību, un par pasākumiem, lai līdzsvarotu dalībvalstu pūliņus, uzņemot šādas personas un uzņemoties ar to saistītās sekas*, 2001.gada 7.augusts, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddcee2e4.html>; latviski: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:212:0012:01:LV:HTML>
- ¹⁷ 1954.gada Konvencijas par bezvalstnieku statusu (1954.gada Konvencija) 1.pants. Sk. tālāk, UNHCR, *Guidelines on Statelessness No. 1: The Definition of “Stateless Person” in Article 1(1) of the 1954 Convention relating to the Status of Stateless Persons*, 20 February 2012, HCR/GS/12/01, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f4371b82.html>.
- ¹⁸ 1951.gada Konvencijas 1.panta A nodaļas 2.punkta otrā daļa.

- ¹⁹ Vispārējās Cilvēktiesību deklarācijas (*Universal Declaration of Human Rights*, VCD) 14.pants; Āfrikas Cilvēktiesību konvencijas (ACHR) 22.panta septītā daļa; Āfrikas cilvēku un tautu tiesību hartas (*African Charter on Human and Peoples' Rights*, ACHPR) 12.panta trešā daļa; 1948.gada Amerikas Deklarācijas par cilvēka tiesībām un pienākumiem (*American Declaration of the Rights and Duties of Man*, ADRDM) 27.pants; ES Pamattiesību hartas (*Charter of Fundamental Rights of the European Union*, ESPH) 18.pants.
- ²⁰ 1951.gada Konvencijas 31.pants.
- ²¹ Sk., piemēram, VCD 3.un 9.pantu; SPPT 9.pantu; ADRDM 1.un 25.pantu; ACHPR 6.pantu; ACHR 7.pantu; 1950.gada Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (*Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, ECPAK) 5.pantu; ESPH 6.pantu.
- ²² Sk., piemēram, SPPT 12.pantu, tas ietver tiesības katram, kas likumīgi uzturas kādas valsts teritorijā, uz brīvu pārvietošanos un brīvu dzīvesvietas izvēli, kā arī tiesības atstāt jebkuru valsti, tai skaitā savu. Ak., arī ACHPR 12.pantu; 1969.gada Amerikas Cilvēktiesību konvencijas (ACHR) 22.pantu; ECPAK 2.pantu; ECPAK 1963.gada 4.Protokola, kas nodrošina noteiktas tiesības un brīvības, kuras nav iekļautas konvencijā un tās pirmajā protokolā 2.pantu; ESPH 45.pantu.
- ²³ Sk., UNHCR ExCom, *Conclusion on Detention of Refugees and Asylum-Seekers*, No. 44 (XXXVII) –1986, para. (b), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c43c0.html>. Sk. arī, UNHCR ExCom, Nos. 55 (XL) – 1989, para (g); 85 (XLIX) –1998, paras. (cc), (dd) and (ee); and 89 (LI) –2000, trešā rindkopa, visi pieejami: <http://www.unhcr.org/3d4ab3ff2.html>.
- ²⁴ ANO Cilvēktiesību komiteja (UN Human Rights Committee (HRC)), General Comment No. 18: *Non-discrimination*, 10 November 1989, para. 1, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453883fa8.html>; HRC, General Comment No. 15: *The Position of Aliens under the Covenant*, 1.piezīme.

- 25 1951.gada Konvencijas 31.panta otrā daļa nosaka: „*Dalībvalstis neierobežo bēgļu pārvietošanos vairāk, nekā tas ir nepieciešams, un šie ierobežojumi var tikt piemēroti tikai tik ilgi, kamēr tiek noteikts viņu statuss šajā valstī vai kamēr viņi netiek uzņemti citā valstī. Dalībvalstīm jādod bēgļiem pietiekami ilgs laiks un visas iespējas, lai viņš varētu nokārtot formalitātes uzņemšanai citā valstī.*” Sk. UNHCR, *Global Consultations on International Protection: Summary Conclusions on Article 31 of the 1951 Convention – Revised*, Geneva Expert Roundtable, 8-9 November 2001 (UNHCR Global Consultations Summary Conclusions: Article 31 of the 1951 Convention), para. 3, pieejams: <http://www.unhcr.org/419c783f4.pdf>. Ska arī, UNHCR, *Global Consultations on International Protection/Third Track: Reception of Asylum-Seekers, Including Standards of Treatment, in the Context of Individual Asylum Systems*, 4 September 2001, EC/GC/01/17 (UNHCR Global Consultations: Reception of Asylum-Seekers), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bfa81864.html>.
- 26 1951.gada Konvencijas 26.pants nosaka: „*Katrai dalībvalstij jādod tiesības bēgļiem, kas likumīgi atrodas to teritorijā, brīvi izvēlēties dzīvesvietu un brīvi pārvietoties tās teritorijā. Šīs tiesības pakļautas vienīgi tādiem ierobežojumiem, kā parasti ārzemniekiem tādos pašos gadījumos.*” 1954.gada Konvencijas 26.pants paredz līdzīgu noteikumu.
- 27 UNHCR, “*Lawfully Staying*” – *A Note on Interpretation*, 1988, <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/42ad93304.pdf>; UNHCR Global Consultations: Reception of Asylum-Seekers, above note 25, para. 3, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3bfa81864.html>
- 28 Piemēram, SPPT 9.panta pirmā daļa tieši paredz, ka: „*Nevienam nedrīkst atņemt brīvību bez likumā noteiktā pamata un neievērojot tajā paredzēto procedūru.*”
- 29 *Lokpo and Touré v. Hungary*, (2011), ECtHR, App. No. 10816/10, para. 21 (noslēdzošais lēmums), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e8ac6652.html>.
- 30 *Ibid.* ECT noteica: „P papildus ir jāpārliecinās, ka aizturēšana apskatāmajā laika periodā bija atbilstoša attiecīgās normas mērķim – novērst patvaļīgu personas brīvības atņemšanu.”
- 31 *Bozano v. France*, (1986), ECtHR, App. No. 9990/82, para. 54, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4029fa4f4.html>; *H.L. v. United Kingdom*, (2004), ECtHR, App. No. 45508/99, para. 114, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d48822.html>. Sk. arī, *Dougoz v. Greece*, (2001), ECtHR, App. No. 40907/98, para 55: likumam jābūt „*pietiekami pieejamam un precīzam, lai izvairītos no visiem patvaļības riskiem*”, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3deb8d884.html>.

- ³² Vispārējais princips, ka likumiem nevar būt atpakālejošs spēks, ir plaši atzīts vairumā jurisdiksiju, īpaši attiecībā uz kriminālizmeklēšanu, arestu vai aizturēšanu: sk., piemēram, ADRDM 25.pantu, kas nosaka, ka „nevienai personai nedrīkst atņemt tās brīvību, izņemot gadījumus un procedūru, kas jau pirms tam paredzēti likumā un saskaņā ar procedūru, kas noteikta likumā”. Sk arī, *Amuur v. France*, 9.piezīme, para. 53.
- ³³ Tā ir ANO darba grupas patvaļīgas aizturēšanas jautājumos (*UN Working Group on Arbitrary Detention (WGAD)*) rekomendācija, *Report to the Fifty-sixth session of the Commission on Human Rights*, E/CN.4/2000/4, 28 December 1999, Annex II, Deliberation No. 5, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b00f25a6.pdf>.
- ³⁴ *Louled Massoud v. Malta*, (2010), ECtHR, App. No. 24340/08, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c6ba1232.html>.
- ³⁵ Ārkārtas stāvokļa laikā iespējama atkāpšanās no SPPT 9.panta „ciktāl to prasa stāvokļa nopietnība” un „ar nosacījumu, ka šāda atkāpšanās nav pretrunā ar citām šo valstu starptautisko tiesību saistībām un neietver [...] diskrimināciju” (SPPT 4.pants). Arī, *A v. Australia*, HRC, Comm. No. 560/1993, 3 April 1997, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b71a0.html>, kurā secināts, ka nepastāv pamats apgalvojumam, ka saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām patvēruma meklētāju aizturēšana bija aizliegta (para. 9.3.).
- ³⁶ *Van Alphen v. The Netherlands*, HRC, Comm. No. 305/1988, 23 July 1990, para. 5.8, pieejams: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/SDecisionsVol3en.pdf>.
- ³⁷ *Ibid.* and *A v. Australia*, 35.piezīme, paras. 9.2-9.4 (par proporcionālītāti).
- ³⁸ Sk., piemēram, *A v. Australia*, 35.piezīme; *C v. Australia*, HRC, Comm. No. 900/1999, 28 October 2002, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3f588ef00.html>.
- ³⁹ *A v. Australia*, 35.piezīme, para. 9.
- ⁴⁰ WGAD, *Report to the Tenth Session of the Human Rights Council*, 16 February 2009, A/HRC/10/21, para. 67, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0de72.html>. Vairāki reģionālie instrumenti skaidri ierobežo imigrācijas aizturēšanas pamatus: piemēram, ECPAK 5.(f) pants: „Nevienam nedrīkst atņemt brīvību, izņemot sekojošos gadījumos un likumā noteiktā kārtībā: f) ja likumīgi tiek aizturēta vai apcietināta kāda persona ar nolūku nejaud šai personai nelikumīgi ieceļot valstī, vai ja attiecībā pret kādu personu tiek veiktas darbības ar nolūku šo personu deportēt vai izraidīt no valsts.”
- ⁴¹ *A v. Australia*, 35.piezīme, para. 9.4.
- ⁴² UNHCR ExCom, *Conclusion on Detention of Refugees and Asylum-Seekers*, 23.piezīme, para. (b).

- 43 Starptautiskā Aizturēšanas koalīcija (*International Detention Coalition (IDC)*), *There are Alternatives*, 2011, Introducing the Community Assessment and Placement Model, pieejams: <http://idcoalition.org/cap/handbook>.
- 44 *R (on the application of Suckrajh) v. (1) Asylum and Immigration Tribunal and (2)The Secretary of State for the Home Department*, EWCA Civ 938, United Kingdom: Court of Appeal (England and Wales), 29 July 2011, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e38024f2.html>.
- 45 UNHCR ExCom, *Conclusion on the Problem of Manifestly Unfounded or Abusive Applications for Refugee Status or Asylum*, 20 October 1983, No. 30 (XXXIV) -1983, para. (d), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c6118.html>.
- 46 UNHCR ExCom, *Conclusion on Detention of Refugees and Asylum-Seekers*, above note 23, para. (b).
- 47 Sk., piemēram, UNHCR ExCom Conclusions No. 58 (XL) – 1989, *Problem of Refugees and Asylum-Seekers who Move in an Irregular Manner from a Country in Which They Had Already Found Protection*, pieejams: <http://www.unhcr.org/3ae68c4380.html>. Sk. arī, UNHCR Global Consultations Summary Conclusions: Article 31 of the 1951 Convention, 25.piezīme.
- 48 UNHCR and the Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Global Roundtable on Alternatives to Detention of Asylum-Seekers, Refugees, Migrants and Stateless Persons: Summary Conclusions*, May 2011 (Global Roundtable Summary Conclusions), para 6, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e315b882.html>. Sk. arī, UNHCR, *Guidelines on Statelessness No.2: Procedures for Determining Whether an Individual is a Stateless Person*, 5 April 2012, HCR/GS/12/02, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f7dafb52.html>.
- 49 UNHCR ExCom, *Conclusion on Detention of Refugees and Asylum-Seekers*, 23.piezīme, para. (b)
- 50 Par nacionālās drošības izpratni sk. ANO Cilvēktiesību komisija (*UN Commission on Human Rights*), *The Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights*, 28 September 1984, E/CN.4/1985/4, paragraphs 29-32, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4672bc122.html>.
- 51 Sk., piemēram, *A. and others v. the United Kingdom*, (2009), ECtHR, App. No. 3455/05, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/499d4a1b2.html>.
- 52 Sk., *Bozano v. France*, 31.piezīme; *Shamsa v. Poland*, (2003), ECtHR, App. Nos. 45355/99 un 45357/99, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/402b584e4.html>; *Gonzalez v. Spain*, (2008), ECtHR, App. No. 30643/04, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e31e42.html>, un *Amuur v. France*, above note 9.

- 53 1951.gada Konvencijas 31.pants; Padomes 2005. gada 1. decembra Direktīvas 2005/85/EK *par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu* 18.panta pirmā daļa, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4394203c4.html>; latviski: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:326:0013:0034:LV:PDF>
- 54 WGAD *Report to the Seventh Session of the Human Rights Council, A/HRC/7/4*, 10 January 2008, para. 53: “*kriminalizējot iekļūšanu valstī, tiek pārsniegta valstu leģitīmā interese kontrolēt un regulēt nelegālo imigrāciju un izraisa nevajadzīgu [tādē] patvaļīgu] aizturēšanu.*” Pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0eb02.html>
- 55 ACHR 5.panta trešā daļa; ACHPR 7.panta otrā daļa; CFREU 5.panta trešā daļa.
- 56 See *Lokpo and Touré v. Hungary*, 29.piezīme; R.U. v. Greece, (2011), ECtHR, App. No. 2237/08, para. 94, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2aafc42.html>. Sk. arī, *S.D. v. Greece*, (2009), ECtHR, App. No. 53541/07, para. 62, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a37735f2.html>. ECT atzina, ka aizturēšana, pamatojoties uz izraidīšanu, var notikt tikai pēc tam, kad patvēruma pieteikums ir pilnībā izskatīts. Sk. arī, UNHCR, *Submission by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in the Case of Alaa Al-Tayyar Abdelhakim v. Hungary*, 30 March 2012, App. No. 13058/11, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f75d5212.html>; ANO Augstais Komisārs bēgļu jautājumos (*UN High Commissioner for Refugees*), *Submission by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in the Case of Said v. Hungary*, 30 March 2012, App. No. 13457/11, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f75d5e72.html>.
- 57 *Vasileva v. Denmark*, (2003), ECtHR, App. No. 52792/99, para. 37, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502d4ae62.html> un *Lokpo and Touré v. Hungary*, 29.piezīme.
- 58 *C v. Australia*, 38.piezīme, para. 8.2.
- 59 Sk., piemēram, *Sahin v. Canada, (Minister of Citizenship and Immigration)* [1995] 1 FC 214 pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b6e610.html>. Sk. arī, WGAD, *Opinion No. 45/2006*, UN Doc. A/HRC/7/4/Add.1, 16 January 2008, para. 25, pieejams: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/7session/reports.htm> un WGAD, *Legal Opinion on the Situation regarding Immigrants and Asylum-seekers*, UN Doc.E/CN.4/1999/63, para. 69: “*Iespēja ārzemniekam gūt labumu no administratīvā apcietinājuma alternatīvām.*” Pieejams: http://ap.ohchr.org/documents/alldocs.aspx?doc_id=1520 un WGAD, *Report to the Thirteenth Session of the Human Rights Council, A/HRC/13/30*, 15 January 2010, para. 65, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e0fa62.html>
- 60 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para 2.

- 61 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para 20.
- 62 Šīs citas tiesības var ietvert: tiesības uz privātumu (VCD 12.pants; SPPT 17.panta pirmā daļa; CRC 16.panta pirmā daļa; ACHR 11.pants; ADRDM 5.pants; ECPAK 8.pants; ESPH 7.pants, tiesības uz ģimenes dzīvi (VCD 12.pants un 16.panta trešā daļa; SPPT 23.panta pirmā daļa; 1966.gada Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)) 10.panta pirmā daļa; 1951.gada Konvencijas 12.panta otrā daļa un Recommendation B of the UN Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons, Final Act of the United Nations Conference of Plenipotentiaries on the Status of Refugees and Stateless Persons, 25 July 1951, A/CONF.2/108/Rev.1, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/40a8a7394.html>; ACHPR 18.pants; ACHR 17.panta pirmā daļa; ADPDM 6.pants; ECPAK 2.un 8.pants; ESPH 9.pants, necilvēciņas un pazemojošas apiešanās aizliegums (SPPT 7.pants; CAT 1.pants; ECPAK 3.pants; ADRDM 25.pants; ESPH 4.pants; ACHR 5.pants; ACHPR 5.pants).
- 63 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 31.
- 64 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 19.
- 65 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 21.
- 66 Edwards, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and "Alternatives to Detention"*, 4.piezīme, 1.lpp.
- 67 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 21.
- 68 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 21.
- 69 Edwards, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and 'Alternatives to Detention'*, 4.piezīme; International Detention Coalition, *There are Alternatives, A Handbook for Preventing Unnecessary Immigration Detention*, 2011, pieejams: <http://idcoalition.org/cap/handbook>.
- 70 Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 24.
- 71 1951.gada Konvencijas 3.pants; VCD 2.pants; SPPT 2.pants; ICESCR 2.panta otrā daļa; CRC 2.pants; CMW 7.pants un CRPD 5.pants, kā arī reģionāļajos instrumentos, piemēram, ADRDM 2.pants; ACHR 24.pants; ECPAK 14.pants; ESPH 21.pants un ACHPR 2.un 3.pants.
- 72 Nekādas atkāpes nevar būt pamatotas uz diskriminējošiem pamatiem: ICCPR 4.pants. Līdzīgs noteikums ir atrodams ECPAK 15.pantā un ACHR 27.pantā. Sk. arī 1951.gada Konvencijas 8.pantu.

- ⁷³ CERD, General Recommendation No. 30: *Discrimination against Non-Citizens*, UN Doc. A/59/18, 10 January 2004, para. 19: CERD komiteja ir īpaši aicinājusi valstis respektēt nepilsoņu drošību, it īpaši saistībā ar patvaļīgu aizturēšanu, un nodrošināt, ka apstākļi bēgļu un patvēruma meklētāju centros atbilst starptautiskajiem standartiem, pieejams: <http://www.unhcr.ch/tbs/doc.nsf/0/e3980a673769e229c1256f8d0057cd3d>.
- ⁷⁴ Piemēram, deportācijas procedūrās var pastāvēt pamatota atšķirība starp pavalstniekiem un nepavalstniekiem, tādā nozīmē, ka pavalstniekiem ir tiesības palikt savā valstī un netikt no tās izraidītiem: *Moustaquim v Belgium* (1991) 13 EHRR 802, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b7018.html>. Sk. arī, *Agee v. UK* (1976) 7 DR 164 (Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmums), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4721af792.html>.
- ⁷⁵ Sk., *A v. Australia*, 35.piezīme, para. 9.2; *Mukong v. Cameroon*, HRC Comm. No. 458/1991, 21 July 1994, para. 9.8, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ae9acc1d.html>.
- ⁷⁶ *A v. Australia*, 35.piezīme, para. 9.4; WGAD, *Report to the Thirteenth Session of the Human Rights Council*, 59.piezīme, para. 61; WGAD, *Report to Fifty-sixth Session of the Commission on Human Rights*, E/CN.4/2000/4, 28 December 1999, Annex II, Deliberation No. 5, Principle 7, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e10612.html>. Sk. arī, *Massoud v. Malta*, 34.piezīme.
- ⁷⁷ WGAD *Report to the Thirteenth Session of the Human Rights Council*, 59.piezīme, para. 62. Sk. arī, UNHCR, *Guidelines on Statelessness No. 3: The Status of Stateless Persons at the National Level*, 17 July 2012, HCR/GS/12/03, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/5005520f2.html>.
- ⁷⁸ ICCPR 9.panta otrā daļa; ACHR 7.panta ceturtdaļa; ECPAK 5.panta otrā daļa un ACHPR 6.pants.
- ⁷⁹ Sk. tālāk WGAD, *Report to the Fifty-sixth session of the Commission on Human Rights*, E/CN.4/2000/4, 28 December 1999, Annex II, Deliberation No. 5 pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/3b00f25a6.pdf>.
- ⁸⁰ 1951.gada Konvencijas 16.panta otrā daļa.
- ⁸¹ *A. v. Australia*, 35.piezīme un *C. v. Australia*, 38.piezīme.
- ⁸² ICCPR 9.panta ceturtdaļa; ACHR 7.panta sestā daļa; ECPAK 5.panta ceturtdaļa; ADRDM 25.panta 3.rindkopa; ACHR 7.panta sestā daļa; ACHPR 6.pants kopā ar 7.pantu; ECPAK 5.pants. Sk., piemēram, ICCPR 2.panta trešā daļa; ACHR 25.pants; ECPAK 13.pants.

- ⁸³ UNHCR ExCom Standing Committee Conference Room Paper, *Detention of Asylum-Seekers and Refugees: The Framework, the Problem and Recommended Practice*, June 1999, EC/49/SC/CRP.13, Figure 2, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/47fdaf33b5.pdf>.
- ⁸⁴ UNHCR ExCom, *Conclusion on Detention of Refugees and Asylum-Seekers*, 23.piezīme, para. (c). Sk. tālāk UNHCR Global Consultations: Summary Conclusions on Article 31 of the 1951 Convention, 25.piezīme; un *I.M. v. France*, ECtHR, App. no. 9152/09, 2 February 2012, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f2932442.html>.
- ⁸⁵ UNHCR ExCom Conclusion, No. 85 (XLIX) – 1998, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c6e30.html>. Sk. arī, WGAD, *Report to the Fifty-sixth session to the Commission on Human Rights*, E/CN.4/2000/4, 28 December 1999, Annex II, Deliberation No. 5; WGAD, *Report to the Fifty-fifth Session of the Commission on Human Rights*, E/CN.4/1999/63, 18 December 1998, paras. 69 un 70, atsaucoties uz šādiem principiem: 3, 6, 7, 8, 9 un 10.
- ⁸⁶ Sīkākai informācijai sk. UNHCR, *Age, Gender and Diversity Mainstreaming*, 31 May 2010, EC/61/SC/CRP.14, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cc96e1d2.html>.
- ⁸⁷ *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey* (No.2), (2010), ECtHR App. No.50213/08, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c5149cf2.html>, kurā atzīts ECPAK 3.panta pārkāpums, pamatojoties uz bēgļu aizturēšanu trīs mēnešus policijas vadības ēkas pagrabā.
- ⁸⁸ Virkne cilvēktiesību normu ir īpaši attiecināmas uz aizturēšanas apstākļiem, piemēram, SPPT 7.pants (spīdzināšanas un cietsirdīgas, necilvēcīgas vai pazemojošas apiešanās aizliegums), 10.pants (tiesības uz cilvēcīgiem apstākļiem aizturēšanā) un 17.pants (tiesības uz ģimenes dzīvi un privātumu). Sk. arī, *UN Body of Principles for the Protection of All Persons under any Form of Detention or Imprisonment*, General Assembly resolution 43/173 of 9 December 1988, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f219c.html>; *UN Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners*, 1955, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36e8.html>; *UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty*, 1990, A/RES/45/113, 14 December 1990, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3b00f18628.html>.
- ⁸⁹ Inter-American Commission on Human Rights, *Human Rights of Migrants, International Standards and the Return Directive of the EU*, resolution 03/08, 25 July 2008, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/488ed6522.html>; *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, 87.piezīme.
- ⁹⁰ WGAD, *Report to the Seventh Session of the Human Rights Council*, 54.piezīme.

- ⁹¹ *Muskhadzhiyeva and others v. Belgium*, (2010), ECtHR, App. No. 41442/07, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4bd55f202.html>, kurā tika, *inter alia*, atzīts, ka bērnu aizturēšana tranzīta telpās, kuras paredzētas pieaugušajiem, ne tikai sasniedza necilvēcīgas un pazemojošas apiešanās sliekšni saskaņā ar ECPAK 3.pantu, bet padarīja aizturēšanu par nelikumīgu.
- ⁹² UN, *Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders* (the Bangkok Rules), A/C.3/65/L.5, 6 October 2010, Rule 42, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dcbb0ae2.html>.
- ⁹³ Rule 48, Bangkok Rules, *ibid*.
- ⁹⁴ 1951.gada Konvencijas 22.pants; VCD 26.pants; ICESCR 13.un 14.pants; CRC 28.pants; Art.10, CEDAW 10.pants.
- ⁹⁵ Sk., ANO Ģenerālā Asambleja (*UN General Assembly*), *Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crimes and Abuse of Power*, 29 November 1985, A/RES/40/43, pieejams: <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r034.htm>.
- ⁹⁶ UNHCR ExCom, *Conclusion on Refugee Women and International Protection*, No. 39 (XXXVI) – 1985, pieejams: <http://www.unhcr.org/3ae68c43a8.html> un UNHCR ExCom, *Conclusion on Women and Girls at Risk*, No. 105 (LVII) – 2005, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45339d922.html>.
- ⁹⁷ Eiropas Padome (*Council of Europe*) *Committee on Prevention of Torture Standards*, December 2010, pieejams: <http://www.cpt.coe.int/en/documents/eng-standards.pdf>.
- ⁹⁸ UN, *Guiding Principles on Business and Human Rights*, A/HRC/17/31, 21 March 2011, para. 5; Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 14.
- ⁹⁹ CRC 7.panta pirmā daļa un ICCPR 24.panta otrā daļa. Sk. arī, UNHCR ExCom, *Conclusion on Refugee Children*, No. 47 (XXXVIII) – 1987, para. (f) and (g), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae68c432c.html>; UN Human Rights Council, *Resolution on Rights of the Child*, 20 March 2012, A/HRC/19/L.31, paras. 16(c) and 29-31, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/502e10f42.html>; UN Human Rights Council, *Resolution on Action on Birth Registration and the Right of Everyone to Recognition Everywhere as a Person Before the Law*, 15 March 2012, A/HRC/19/L.24, pieejams: http://ap.ohchr.org/documents/dpage_e.aspx?si=A/HRC/19/L.24.
- ¹⁰⁰ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 10.
- ¹⁰¹ Sk., Jesuit Refugee Service - Europe (JRS-E), *Becoming Vulnerable in Detention*, June 2010, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ec269f62.html>.
- ¹⁰² Šajās Vadlīnijās, bērns tiek definēts kā „cilvēcīga būtne līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai”, ANO 1990.gada Konvencijas par bērnu tiesībām 1.pants, 1990. Sk. arī *UN Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty*, 88.piezīme.

- ¹⁰³ UNHCR, *Best Interests Determination Children – Protection and Care Information Sheet*, June 2008, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49103ece2.html>. UNHCR, *Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*, May 2008, para. 20, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48480c342.html>. UNHCR, *Field Handbook for the Implementation of UNHCR BID Guidelines*, November 2011, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e4a57d02.html>. UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 8: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, 22 December 2009, HCR/GIP/09/08 (UNHCR Guidelines on International Protection on Child Asylum Claims) para. 5, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>. CRC General Comment No. 6: *Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin*, 1 September 2005, CRC/GC/2005/6, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/42dd174b4.html>.
- ¹⁰⁴ *Muskhadzhiyeva and others v. Belgium*, 91.piezīme.
- ¹⁰⁵ UNHCR ExCom Conclusion No. 107 (LVIII) – 2007, on *Children at Risk*, para. G (i), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/471897232.html>. UNHCR Guidelines on International Protection on Child Asylum Claims, 103.piezīme. Sk. arī, International Detention Coalition, *Captured Childhood: Introducing a New Model to Ensure the Rights and Liberty of Refugee, Asylum-Seeking and Irregular Migrant Children Affected by Immigration Detention*, 2012, pieejams: <http://idcoalition.org/wp-content/uploads/2012/03/Captured-Childhood-FINAL-June-2012.pdf>; IDC, *Child Sensitive Community Assessment and Placement Model*, pieejams: <http://idcoalition.org/ccap-5step-model>.
- ¹⁰⁶ *Popov v. France*, (2012), ECtHR, App. No. 39472/07 un 39474/07, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4f1990b22.html>.
- ¹⁰⁷ Ibid.
- ¹⁰⁸ Par bērnu uzņemšanas apstākļiem sk. UNHCR, *Refugee Children: Guidelines on Protection and Care*, 1994, para. 92, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3470.html>. WGAD Report to the Thirteenth Session of the Human Rights Council, above note 59, para. 60: „Nemot vērā aizturēšanas alternatīvas, ir grūti iedomāties situāciju, kad nepilngadīgo bez pavadības aizturēšana būtu saskaņā ar (KPBT) 37.panta b) punkta otro teikumu, atbilstoši kuram aizturēšana var būt piemērojama tikai kā galējais līdzeklis.” *Mitunga v. Belgium*, (2006), ECtHR, App. No.13178/03, para. 103, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45d5cef72.html>.

- ¹⁰⁹ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 7. UNHCR *Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum*, February 1997, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3360.html>. UNHCR Guidelines on International Protection on Child Asylum Claims, 103.piezīme.
- ¹¹⁰ UNHCR, *Guidelines on Policies and Procedures in dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum*, *ibid.*
- ¹¹¹ Pieaugušais, kuram ir zināma bērna pārvaldītā valoda un kultūra, arī var mazināt stresu un traumas, ko rada atrašanās vietatnē nepazīstamā vidē, radīto kaitējumu.
- ¹¹² Sk., CRC General Comment No. 6: *Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin*, 103.piezīme, para. 61.
- ¹¹³ Sk. arī, the Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹¹⁴ Īpaši līdzekļi, piemēram, būtu nepieciešami, lai aizsargātu sievietes, kuras tika iverstas valstī, tiesības dzīvot cieņpilni.
- ¹¹⁵ Rule 5, Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹¹⁶ Rule 19, Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹¹⁷ Rule 33(1), Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹¹⁸ Rule 25(1), Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹¹⁹ Rule 25(2), Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹²⁰ Sk. OHCHR, *Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking*, E/2002/68/Add. 1, pieejams: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/Traffickingen.pdf>.
- ¹²¹ 2008.gada Starptautiskās Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām (*International Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (ICRPD)) 14.pants.
- ¹²² UNHCR ExCom, *Conclusion on Refugees with Disabilities and Other Persons with Disabilities Protected and Assisted by UNHCR*, No. 110 (LXI) –2010, paras. (c), (f), (h), (j), pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4cbeaf8c2.html>.
- ¹²³ No ExCom Conclusion, *ibid.*, preambular para. 3.
- ¹²⁴ ICRPD 18.panta pirmās daļas b punkts.
- ¹²⁵ Sk., piemēram, ES Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīvas 2003/9/EK, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai, 17.panta pirmā daļa, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ddcfda14.html>.

- ¹²⁶ *Yogyakarta Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity*, 2006, Principle 9: Tiesības uz cilvēcīgu apiešanos aizturēšanas laikā, pieejams: <http://www.yogyakartaprinciples.org/index.html>.
- ¹²⁷ OHCHR, Chapter V, (pp. 87-93) of the *Training Manual on Human Rights Monitoring, Professional Training Series n°7*, 2001, pieejams: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training7Introen.pdf>; OHCHR, *Istanbul Protocol, Manual on the Effective Investigation and Documentation of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, Professional Training Series no. 8, 2001, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4638aca62.html>; Association for the Prevention of Torture, *Monitoring Places of Detention: A Practical Guide*, 2004, pieejams: <http://www.apt.ch>.
- ¹²⁸ Attiecīgie līgumu noteikumi ietver UNJCR Statūtu 8.rindkopu kopā ar valstu pienākumu sadarboties ar UNHCR tā starptautiskā mandāta izpildes gaitā, kas atrodams 1951.gada Konvencijas 35.un 36.pantā un 1967.gada Protokola 2.pantā; ACHPR 45.pantā; ES Padomes 2004. gada 29. Aprīļa Direktīvas 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu 35.pantā, pieejams: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4157e75e4.pdf>; latviski: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0083:LV:HTML>
- ¹²⁹ Pastāv virkne starptautisku, reģionālu un nacionālu institūciju, kurām ir novērošanas un pārbaudes funkcija, piemēram, Spīdzināšanas novēršanas apakškomisija un nacionālie prevencijas mehānismi, kas izveidoti, pamatojoties uz ANO 2002.gadā pieņemtā Konvencijas pret spīdzināšanu Fakultatīvā protokola (*Optional Protocol to the Convention Against Torture* (OPCAT)). Nacionālie mehānismi ietvertu nacionālos novēršanas mehānismus, nacionālās cilvēktiesību institūcijas, tiesībsargus un/vai NVO.
- ¹³⁰ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 25.
- ¹³¹ Rule 25(3), Bangkok Rules, 92.piezīme.
- ¹³² 1951.gada Konvencijas 27.pants. Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 24.
- ¹³³ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 22.
- ¹³⁴ Par tiesībām uz ģimeni un privāto dzīvi, sk. 62.piezīmi.
- ¹³⁵ Edwards, *Back to Basics: The Right to Liberty and Security of Person and "Alternatives to Detention"*, 4.piezīme, 1.lpp.

¹³⁶ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 29.

¹³⁷ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 30.

¹³⁸ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 31.

¹³⁹ Global Roundtable Summary Conclusions, 48.piezīme, para. 14.

Noderīgas saites

Vadlīnijas ir pieejamas elektroniski:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/503489533b8.html>

Refworld speciālo rīku lapa attiecībā uz aizturēšanu:

<http://www.unhcr.org/refworld/detention.html>

UNHCR ekspertu sanāksmes secinājumu kopsavilkumu kompilācija: svinot Bēgļu un bezvalstnieku konvencijas, 2010-2011: <http://www.unhcr.org/4fe31cff9.html>

UNHCR mājas lapa:

<http://www.unhcr.org>

UNHCR
The UN
Refugee Agency

Division of International
Protection

United Nations High
Commissioner for Refugees
Case Postale 2500
1211 Geneva 2, Switzerland

www.unhcr.org